

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ROZVOJ SOCIÁLNYCH KOMPETENCIÍ
DOBROVOLNÍKA V OBČIANSKOM ZDRUŽENÍ

Bakalárska práca

2012

Martina Masaryková

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ROZVOJ SOCIÁLNYCH KOMPETENCIÍ
DOBROVOLNÍKA V OBČIANSKOM ZDRUŽENÍ

Bakalárska práca

Študijný program: sociálna pedagogika a vychovávateľstvo

Školiace pracovisko: Katedra pedagogických štúdií

Študijný odbor: 7501, pedagogika

Vedúci záverečnej práce: PaedDr. Nad'a Bizová, PhD.

Trnava 2012

Martina Masaryková

ABSTRAKT

MASARYKOVÁ Martina: Rozvoj sociálnych kompetencií dobrovoľníkov v občianskom združení: bakalárska práca. Trnavská univerzita. Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií. Vedúci bakalárskej práce: PaedDr. Nad'a Bizová, PhD. Trnava: Pedagogická fakulta TU, 2012, 48 s.

Bakalárska práca sa zaoberá rozvojom sociálnych kompetencií dobrovoľníkov pracujúcich v občianskom združení eRko. Hlavným cieľom práce je poskytnúť poznatky o dobrovoľníctve vo všeobecnosti, ale i osobné skúsenosti dobrovoľníkov pracujúcich pre občianske združenie. Práca prináša v prvej kapitole teoretické poznatky o dobrovoľníctve, vymedzuje základné pojmy týkajúce sa tejto oblasti. Ponúka aj historický pohľad, bližšiu definíciu motivácie jedincov a informácie o neziskových organizáciách, ktorých súčasťou je i zvolené občianske združenie. Druhá kapitola je zameraná na sociálne kompetencie, ich zložky a rozvoj. Tretia, alebo prieskumná kapitola, sa venuje rozvoju sociálnych kompetencií. Poskytuje poznatky, získané pomocou výskumnej metódy, o motivácii, rozvíjaných schopnostiach a sociálnych kompetenciách. Približuje tým prínos pre dobrovoľníka a poukazuje na dôležitosť rozvíjajúceho sa dobrovoľníctva.

Kľúčové slová: dobrovoľníctvo, dobrovoľník, nezisková organizácia, občianske združenie, eRko, sociálne kompetencie, rozvoj.

ABSTRACT

MASARYKOVÁ Martina: The development of volunteer's social competences in the civil association: Bachelor Thesis. University in Trnava. Faculty of Education, Department of educational studies. Supervisor: PaedDr. Nad'a Bizová, PhD. Trnava: Faculty of Education, 2012, 48 p.

The Bachelor Thesis focuses on the development of social competences of volunteers working in the social association eRko. The main aim of the Bachelor Thesis is to offer the information about the optionality in general. The personal experience of volunteers working for the social association are also mentioned. In the first chapter we bring the information about the optionality and define the basic terms connecting with the topic. We also concentrate on the history and the information of the non-profit organizations as well as on the motivation of individuals. The second chapter is focused on the social competences, their components and their development. In the third or exploration chapter we deal with the development of the social competences. We offer the information about the motivation, the abilities and social competences which we gained from the research. We also describe the contribution of the optionality to an individual as well as the importance of the developing optionality.

Keywords: an optionality, a volunteer, a non-profit organization, a social association, eRko, social competences, a development

OBSAH

ABSTRAKT	3
ABSTRACT.....	4
OBSAH.....	5
ÚVOD.....	6
1 DOBROVOĽNÍCTVO	8
1.1 Teoretické vymedzenie pojmov	8
1.2 Historický vývoj dobrovoľníctva.....	12
1.2.1 Vývoj cirkevných organizácií na Slovensku.....	13
1.3 Motivácia dobrovoľnej činnosti.....	15
1.4 Dobrovoľníctvo v neziskových organizáciách.....	18
1.4.1 Typológia neziskových organizácií na Slovensku	19
2 SOCIÁLNE KOMPETENCIE	22
2.1 Rozvoj sociálnych kompetencií	23
2.2 Zložky sociálnej kompetencie.....	24
3 ROZVOJ SOCIÁLNYCH KOMPETENCIÍ DOBROVOĽNÍKOV V OBČIANSKOM ZDRUŽENÍ eRko	27
3.1 Občianske združenie eRko.....	27
3.1.1 Činnosť eRka	28
3.1.2 Vzdelávanie dobrovoľníkov eRka	29
3.2 Ciele prieskumu	31
3.3 Metódy prieskumu	31
3.4 Respondenti prieskumu.....	32
3.5 Charakteristika prieskumných otázok	32
3.6 Vyhodnotenie prieskumu	33
3.7 Prípadové štúdie a ich analýza	38
3.8 Závery a odporúčania pre prax.....	43
ZÁVER	45
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	46
PRÍLOHA – INTERVIEW S DOBROVOĽNÍKOM.....	49

ÚVOD

O nezištnom a veľkodušnom dávaní sa dočítame vo Svätom písme, kde apoštol Pavol hovorí: „*Vo všetkom som vám ukázal, že treba takto pracovať a ujímať sa slabých a pamätať na slová Pána Ježiša; lebo on povedal: Blaženejšie je dávať, ako prijímať.*”

Sk 20,35

Mnohých ľudí, veriacich i neveriacich, vnútorne viac naplňa dobrý pocit z pomoci a nezištného dávania druhému. Skúsenosť, že niekto potrebuje našu pomoc, že sme pre niekoho užitoční, je pre nositeľa pomoci veľmi potrebná a zároveň i podnetná. Na poskytovaní pomoci, dávaní, dobroprajnosti, altruizmu aj obetavosti stojí činnosť, ktorá sa nazýva dobrovoľníctvo.

V dobrovoľníctve sa môžeme úplne realizovať, vložiť do nej svoje ja, vybrať si oblasť, ktorá nás najviac zaujíma. Aktívnym spôsobom využívať voľný čas, učiť sa novým zručnostiam, zodpovednosti, rozhodnutiam i komunikácii. Dobrovoľnícka práca je vykonávaná dobrovoľníkmi, ktorí sa rozhodli pre túto činnosť z rôznych dôvodov. Túžili poskytnúť svoje sily a schopnosti pre dobro druhých vyplývajúcich z vnútorného presvedčenia, hodnotovej orientácie či osobnej skúsenosti. Túžba spoznať nových ľudí, rozvíjať svoje talenty, rozšíriť si okruh informovanosti a mnoho iných dôvodov vedie dobrovoľníkov k tejto činnosti. Vďaka dobrovoľníctvu si naše nadobudnuté schopnosti, zručnosti a kompetencie, môžeme neustále rozvíjať a tým našej osobnosti poskytnúť rast.

Výber bakalárskej práce bol ovplyvnený vlastnými pozitívnymi skúsenosťami s dobrovoľníctvom v rôznych občianskych združeniach, dobré vzťahy s dobrovoľníkmi, vlastné presvedčenie o potrebe dobrovoľníctva, ktoré napomáha dobrovoľníkom v osobnom, spoločenskom i duchovnom živote a prináša prospech aj pre spoločnosť. V eRku – Hnutí kresťanských spoločenstiev detí, sme mali príležitosť aktívne sa zapojiť do jednotlivých činností, prostredníctvom nich sme lepšie nahliadli do toho, ako Hnutie kresťanských spoločenstiev detí funguje a čo prináša deťom a spoločnosti.

Hlavným cieľom práce je sprostredkovať všeobecné poznatky a informácie o dobrovoľníctve, taktiež aj osobné skúsenosti vybraných dobrovoľníkov, ktorí pracujú pre občianske združenie eRko.

Bakalárska práca je rozdelená na tri kapitoly. V prvej sa zaoberáme teoretickým vymedzením pojmov súvisiacich s dobrovoľníctvom, bližšie definujeme históriu,

motiváciu i neziskové organizácie. V druhej poskytujeme poznatky o sociálnych kompetenciách, na ktoré nadväzujeme v tretej kapitole. V nej prostredníctvom kvalitatívnej metodológie, vo vybranom občianskom združení sa snažíme priblížiť a napomôcť rozvoju zvolených sociálnych kompetencií.

Práca je určená najmä pre začínajúcich a skúsenejších dobrovoľníkov, ale aj pre priateľov a rodičov detí, ktoré sú aktívne v občianskom združení eRko. Začínajúcim dobrovoľníkom, priateľom a rodičom detí práca ponúka informácie o jednotlivých pojmoch, histórii, zákonoch i samotnom občianskom združení. Dobrovoľníci sa môžu bližšie oboznámiť s aspektmi motivácie, ktoré sú pre ich činnosť dôležité. Skúsenejší dobrovoľníci si môžu prehľbiť už nadobudnuté vedomosti a majú príležitosť vidieť výsledky svojej činnosti prostredníctvom prieskumu.

Záverečná práca vznikla vďaka pomoci vedúcej bakalárskej práce PaedDr. Nadi Bizovej, PhD. Chcela by som jej poďakovať za ochotu, nápady, pomoc a pripomienky, ktoré mi poskytovala počas konzultácií a pri tvorbe bakalárskej práce. Vďaka patrí i ochotným dobrovoľníkom, s ktorými som sa mohla stretávať a zdieľať ich názory, postrehy a skúsenosti, ktoré nadobudli pri výkone dobrovoľníctva.

1 DOBROVOĽNÍCTVO

Dobrovoľníctvo predstavuje nezištnú pomoc druhým. V súčasnosti cítime potrebu a vidíme i snahu zlepšovať podmienky pre dobrovoľnícku činnosť. Spoločnosť registruje organizácie i ľudí, ktorí majú záujem aktívne sa zapájať do rôznych oblastí, v ktorých ich pomoc a ochota nebude odmenená finančne, ale poskytne im pocit potreby, zadosťučinenia, pozitívne ohodnotenie a osobnostný rast.

Preto vás v tejto kapitole chceme oboznámiť so základnými pojmami o dobrovoľníctve, dobrovoľníkoch, občianskych združeniach a neziskových organizáciách. Priblížiť vám historický vývoj dobrovoľníctva, ktorý mu nie vždy prial, no značne ovplyvnil i súčasne fungujúce združenia a organizácie. Dozvieme sa, čo motivuje dobrovoľníkov k vykonávaniu tejto činnosti a na záver sa pozrieme na dobrovoľníctvo v neziskových organizáciách.

1.1 Teoretické vymedzenie pojmov

Dobrovoľníctvo predstavuje profesionálnu organizáciu, ktorá nestráca svoju spontánnosť. Jej spoľahlivou a pravidelnou pomocou je nezištná práca, ktorú zabezpečujú dobrovoľníci, s nimi sa spolupracuje a popritom je im poskytnutý osobnostný rast, dostatočný počet zážitkov, nové skúsenosti, príležitosti i priateľstvá (Tošner, Sozanská, 2002, s. 37). V odbornej literatúre sa uvádza viacero definícií dobrovoľníctva (Marček, 2008; Mydlíková a kol., 2002; Frič, Pospíšilová, 2010). McCurley a Lych (2000, s. 5) poukazujú na ich spoločné znaky prostredníctvom všeobecnej definície:

- Dobrovoľníctvo je nevynútenou aktivitou.
- Pomoc druhému je hlavným zámerom tejto aktivity.
- Finančný zisk v dobrovoľníctve nie je prvoradý.
- Táto aktivita je prácou, nie hrou.

O delení dobrovoľníctva hovorí Rochester (2006 citovaný podľa Friča 2010, s. 12) pričom udáva nejasnú hranicu medzi formálnym a neformálnym dobrovoľníctvom. Na základe výskumov robených vo Veľkej Británii rozlišuje:

- Občiansku participáciu, do ktorej zahrňame petície, demonštrácie, účasť na verejných schôdzach a kontakt verejného zastupiteľa.

- Neformálne dobrovoľníctvo poskytujúce neplatenú pomoc ľuďom, ktorí nie sú príbuzní.
- Formálne dobrovoľníctvo poskytujúce opäť neplatenú pomoc cez skupiny a organizácie v prospech druhých ľudí.

Tošner a Sozanská (2002, s. 37) delia dobrovoľníctvo podobne. Hovoria o verejne prospešnom dobrovoľníctve, o ktoré sa opierajú rôzne neziskové organizácie. I v tomto delení môžeme vidieť nejasnú hranicu, resp. spoločné vlastnosti s občianskou výpomocou (t.j. dobrovoľnou činnosťou, ktorá je zameraná na rodinu, príbuzných, susedov, priateľov. Táto činnosť prebieha v rámci obce, fary, komunity, športového klubu a pod.) Verejne prospešné dobrovoľníctvo a občianska, susedská výpomoc, ako jedno z ďalších uvádzaných delení, sú zadefinovanými termínmi, ktoré sa však v praxi často prelínajú, miešajú a vzájomne dopĺňajú. Tošner a Sozanská (2002, s. 41) tvrdia, že *„dobrovoľná pomoc nemôže byť vynútená, nariadená, musí vyvierať z potrieb a motivácie dobrovoľníkov, zamestnancov i vedenia organizácie a musí rešpektovať potreby klientov či charakter služieb, ktoré organizácia poskytuje.“* Dobrovoľníctvo je dôležitou súčasťou dnešnej doby. Ľudia môžu svojou činnosťou významne prispieť k rozvoju spoločnosti v oblasti sociálnej, hospodárskej, ale i osobnej.

Preto môžeme tvrdiť, že dobrovoľníctvo je vhodné pre osobu, rozhodnutú nezištne vykonávať túto činnosť, pretože jej poskytuje pozitívny rozvoj a rast. Podľa výskumov, ktoré boli prevažne realizované v zahraničí v roku 1998, Eyler a Giles identifikovali šesť rôznych oblastí, ktoré ovplyvnili dobrovoľníkov počas ich činnosti. Išlo o: personálny a interpersonálny rozvoj, porozumenie a aplikáciu vedomostí, reflexívnu prax, kritické myslenie, perspektívnu transformáciu a občianstvo ako sociálnu spravodlivosť (Brozmanová Gregorová, 2008, s. 11).

Dobrovoľník bez nároku na finančnú odmenu poskytuje svoj čas, vedomosti, energiu a schopnosti v prospech ostatných ľudí či spoločnosti. Týmto človekom môže byť každý vo svojej cirkvi, organizácii či komunite (Mráčková, 2009, s. 7). Dobrovoľník je úzko prepojený s dobrovoľníctvom. Pojem dobrovoľník pochádza z latinského slova „voluntarius“, čo znamená naklonený, ochotný. Je to človek, ponúkajúci organizácii svoje vedomosti, schopnosti, zručnosti a skúsenosti za podmienok, ktoré boli vopred dohodnuté. Činnosť vykonáva bez nároku na odmenu. (Hledíková citovaná podľa Mydlíkovej a kol., 2002, s. 7). Rolou dobrovoľníka je, aby sa príjemca pomoci na ňu mohol v dohodnutom čase spoľahnúť. Dobrovoľník môže byť braný ako spoľahlivý pomocník, na ktorého je možné mať podobné nároky ako na plateného zamestnanca. Zároveň však je potrebné

povedať, že i profesionálne dobrovoľníctvo si môže zachovať spontánnosť a neformálnosť, ktoré sú pre dobrovoľníctvo tak dôležité. *„Slobodná a dobrovoľne zvolená aktivita a pomoc sú tým, čo robí z dobrovoľníka nositeľa procesu zmien v spoločnosti. Jeho tvorivá energia je silou, ktorá pomáha hľadať a otvára zdroje a možnosti nových riešení. Tým sa stáva mostom v procese spolupráce a medzi štátom, komerčným sektorom a sektorom neziskových organizácií“* (Tošner, Sozanská, 2002, s. 36).

V súčasnosti sú v platnosti dva zákony, ktoré sa týkajú dobrovoľníctva. Zákon č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou a zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tu je dobrovoľník definovaný ako fyzická osoba, pracujúca v prospech druhých ľudí alebo verejnosti, poskytujúca svoje vedomosti a zručnosti. Tým spĺňa podmienky dobrovoľnej činnosti ustanovené v tomto zákone. Ľudia sa stávajú dobrovoľníkmi a majú na to rôzne dôvody. Najčastejšie sa uvádza túžba nezištne pomáhať a slúžiť ľuďom, s tým spojené náboženské presvedčenie, čo som dostal, chcem posunúť ďalej, túžba obetovať sa pre druhých, zmeniť svet, nebyť egoistom. Táto charakteristika predstavuje altruizmus, pričom tieto dôvody sa spájajú i s osobnými záujmami:

- Keď človek túži získať nové skúsenosti, niečo sa naučiť.
- Chce stretnúť nových priateľov, zapojiť sa do nových činností.
- Spoznávať nový životný štýl, kultúru.
- Výsledným javom dobrovoľníctva je radosť, ktorú jedinec zakúša.
- Človek nemôže fungovať sám, potrebuje druhých.
- Dobrý spôsob ako tráviť čas s rodinou.
- Byť príkladom svojim deťom.

Dobrovoľník vykonávajúci túto činnosť je presvedčený o jej zmysle a dôležitosti. Môže prechádzať zmenou, ktorá sa pohybuje medzi altruizmom a prospechom, ktorý je určený pre jeho osobné dobro a rozvoj. Zmena motivácie súvisí aj so zmenou dobrovoľníckej organizácie, v ktorej jedinec pôsobí (McCurley, Lynch, 2000, s. 5-6).

Dobrovoľníci majú pomerne veľa možností a ciest, ktorými sa môžu uberať a oblastí, ktorým sa môžu venovať. Jednou z nich je i Európska dobrovoľnícka služba (EDS) prostredníctvom grantového programu Európskej únie (EÚ) „Mládež v akcii“. Poskytuje mladým ľuďom na dva až dvanásť mesiacov možnosť pôsobiť ako dobrovoľník v neziskovej organizácii v Európe alebo Latinskej Amerike. Hlavným cieľom je podpora, povzbudenie mladých ľudí ku dobrovoľníckym aktivitám. Zámerom je rozvoj solidarity

a tolerancie. EDS je projekt tzv. „trojpartnerstva“, predpokladá partnerstvo medzi: dobrovoľníkom, vysielajúcou a hostiteľskou organizáciou. (Dobrovoľníctvo – Zborník z medzinárodnej konferencie, 2011, s. 40)

Občianske združenie (OZ) *„je právnickou osobou a slúži na uspokojovanie vlastných záujmov občanov. Občania majú právo slobodne sa združovať. Na výkon tohto práva nie je potrebné žiadne povolenie štátneho orgánu“* (Majdúchová, 2009, s. 43). OZ predstavuje najrozšírenejšiu právnu formu v rámci neziskového sektora. Občania sú oprávnení zakladať spolky, hnutia, organizácie, zväzy, spoločnosti i združenia. Členovia svojpomocne realizujú záujmovú činnosť, pričom občianske združenia nevznikajú s cieľom zárobkovej činnosti. Vznikajú na základe rozhodnutia najmenej troch osôb, minimálne jedna musí mať 18 rokov. Zákon nepredpisuje žiadnu formálnu štruktúru orgánov, preto sa môžeme stretnúť s OZ, ktoré majú rôznu štruktúru. Zánik OZ je buď zlúčením s inými organizáciami, rozhodnutím Ministerstva vnútra SR alebo dobrovoľným rozpustením (Radková, 2005, s. 14).

Dobrovoľnícke aktivity, ktorým sa venujú členovia jednotlivých nadácií, občianskych združení a nízkoprahových zariadení majú svoje špecifiká. Sú ohraničené druhovo, vekovo, ale i časovo. Ide o rôzne aktivity, ktorých úlohou je či už získanie nových členov, alebo pravidelné poskytovanie pomoci tým, ktorí to potrebujú a taktiež prebranie zodpovednosti na seba v podobe záväzku. Tošner a Sozanská (2002, s. 40) rozdelili dobrovoľníctvo z časového hľadiska na tri oblasti:

- Dobrovoľné zapojenie prostredníctvom zbierok, kampaní, benefičných koncertov a pod. sa uskutočňujú niekoľkokrát do roka. Tieto akcie sú vhodnou formou, ako získať nových členov i dobrovoľníkov, získať si ich priazeň, nadviazať s nimi kontakt, neskôr prípade i spoluprácu. Ide tu o takých dobrovoľníkov, ktorí nemajú viac času, ako niekoľkokrát do roka. Činnosť takého dobrovoľníka nemusí byť formalizovaná, dohoda postačí ústna.
- Dlhodobá dobrovoľná pomoc - ide o pomoc pravidelnú a opakovanú. Predstavuje dobrovoľný a splniteľný záväzok pre dobrovoľníka, tým pomáha organizácii a druhým, ktorú túto pomoc potrebujú. Odporúča sa mať podpísanú dohodu o spolupráci, v ktorej sú upravené práva, povinnosti a záväzky oboch strán. Organizácia zvyčajne dobrovoľníka vyšle na prípravné stretnutia, aby bol schopný vykonávať zvolenú činnosť.
- Dobrovoľná služba – predstavuje dobrovoľný záväzok na niekoľko mesiacov alebo rokov, zvyčajne mimo svojej krajiny. V tomto prípade hrá dôležitú úlohu

pripravenosť dobrovoľníka na jeho misiu, v ktorej sú spojené výdavky na cestu, pobyt, zdravotné a sociálne poistenie a iné náklady, ktoré sa s tým spájajú.

Pri ktoromkoľvek type dobrovoľnej činnosti, je veľmi dôležitá organizácia dobrovoľníkov i samotného združenia, zariadenia alebo aktivity, aby sa vynaložené náklady vrátili, či už po ekonomickej stránke, ale i po tej ťažšie vyčísliteľnej, kedy sa nejedná len o peniaze, ale o podstatu vykonávanej činnosti (Tošner, Sozanská, 2002, s. 40).

Sme toho názoru, že správna organizácia v združení, či nadácii, v ktorej členovia majú rozdelené úlohy, je dôležitá. Dobrovoľník by mohol prebrať zodpovednosť za určitú oblasť a jeho úlohou by bolo dohliadať na efektívne fungovanie na čo najlepšej úrovni. Tým by prispel k dobrému, rýchlemu a kvalitnému chodu združenia.

1.2 Historický vývoj dobrovoľníctva

Vývoj dobrovoľníctva má pomerne dlhú históriu. V jednotlivých obdobiach sa raz pomáhalo zakladaniu a fungovaniu spolkov, inokedy ich spoločnosť dehonestovala a zneužívala solidaritu, vzájomnú pomoc a prácu ľudí. Podľa Radkovej (2005, s. 19) „*už v histórii slovanských národov pozorujeme dávny zvyk spoločne a dobrovoľne pracovať pre spoločný prospech zúčastnených.*“ Významná tu bola sebestačnosť, členovia rodiny museli zvládnuť pracovný proces bez účasti iných, ktorých by bolo potrebné platiť. Keďže nie každá rodina si mohla zabezpečiť prácu na svojom hospodárstve sama, mala viaceré možnosti, ako sa o to postarať. Mohli si odpracovať potrebnú časť na susednom poli alebo zvoliť spoluprácu, ktorá bola založená na rovnocenných vzťahoch, spoločenskej kontrole a bezplatnosti. Týkalo sa to výpomoci, svojpomoci, obecných, či spolkových prác. Ich realizácia sa odohrávala na základe príslušnosti k obci, spolku, združeniu. Patrili sem výstavby budov, mostov, udržiavanie ciest, výzdoba kostolov, kosenie, zber sena a pod (Barát a kol., 2000, s. 52).

Zakladateľmi jednotlivých dobrovoľníckych spolkov boli podľa Radkovej (2005, s. 19) členovia cirkvi, mníšskych rádov, ale i panovníci a remeselníci, ktorí sa riadili stavovskými princípmi. Avšak tieto spolky boli pre verejnosť uzavreté.

V 19. storočí nastala výrazná zmena v spoločenskom, politickom a ekonomickom živote. Začali pribúdať spolky, neziskové organizácie, športové kluby a iné, v ktorých ľudia vykonávali prevažne činnosť na báze dobrovoľníctva (Dudeková, 1998, s. 23). Zakladali ich príslušníci z nižších sociálnych vrstiev – remeselníci, robotníci, učitelia,

ženy. Spájali ich najmä spoločný cieľ, silná motivácia a vízia. V mnohých prípadoch išlo aj o túžbu osobne sa rozvíjať (Barát a kol., 2000, s. 52).

Po druhej svetovej vojne komunistické strany paralyzovali demokratické slobody, bola prerušená tisícročná kontinuita kresťanskej a západnej vývinovej línie. Zásahy totalitného štátu viedli k zániku spolkov. Niektoré zostali, tie však išli pod Národný front a on získal nad nimi neobmedzenú kontrolu (Radková, 2005, s. 21). Po roku 1989 sa činnosť dobrovoľníckych združení znova rozvíja, narastá počet mimovládnych neziskových organizácií, ktoré boli nútené prispôbiť sa podmienkam, ktoré stanovila demokratická spoločnosť.

1.2.1 Vývoj cirkevných organizácií na Slovensku

Podľa Mráčkovej (2009, s. 6) aj dobrovoľníctvo na Slovensku má dlhoročnú tradíciu. Historicky spadá do obdobia stredoveku. Rozvoj dobrovoľníckych aktivít u nás, súvisel najmä s činnosťou cirkvi. V tomto období sa aktivity rôznych organizácií zameriavali hlavne na pomoc chorým, starým, chudobným a sirotám. (Brozmanová - Gregorová, 2009, s. 11).

K najstarším neziskovým organizáciám, na našom území patrili v 11. storočí zariadenia v Levoči, Nitre a Hronskom Beňadiku. Tieto zariadenia napĺňali posolstvo: hladných kŕmiť, smädných napájať, nahých zaodievať, ujímať sa cestujúcich, vyučovať nevedomých, radiť pochybujúcim a modliť sa za živých i mŕtvych. Prvé formy spolčovania na Slovensku predstavovalo Bratstvo 24 farárov v Levoči. Benediktíni od 10. storočia slúžili cestujúcim a veriacim, pestovali bylinky, mali svojich lekárov a liečiteľov. Povinnosť ošetrovať, pomáhať a liečiť mali i piaristi, františkáni a milosrdné sestry sv. Vincenta de Paul (Radková, 2005, s. 23).

Núdznym, chudobným a chorým pomáhali kňazi i biskupi. Stavali a podporovali inštitúcie, nemocnice a chudobince. V 15. – 17. storočí začali väčšie mestá zriaďovať lazarety a špitály. Šľachtici, mešťania dali postaviť domy pre núdznych, chudobných a pútnikov, ktoré neskôr odovzdali do rúk cirkvi, naďalej ich však podporovali a udržiavali (Barát a kol., 2000, s. 74). Charitatívna činnosť sa rokmi značne menila. Ku službe jednotlivcov sa začala pridáva pomoc organizovaná, kolektívna. Angažovali sa nielen cirkevní predstavitelia a laici, no pridávali sa aj tí, ktorým služby boli pôvodne určené. (Radková, 2005, s. 24). Potvrďuje sa tu bohatý rozvoj spolkovej činnosti, okrem

už spomínaných spolkov vznikajú i združenia národne orientované, kultúrne, stavovské, sociálne, charitatívne, ale i spolky pre deti a mládež (Barát a kol., 2000, s. 74). Podľa Tošnera a Sozanskej (2002, s. 30) v 20. storočí bolo dobrovoľníctvo na našom území násilne prerušené, činnosť organizácií bola systematicky obmedzovaná a kontrolovaná. Všetky existujúce združenia boli zaradené do tzv. Národného frontu.

Po roku 1989 sa začali budovať aktivity pre občanov, ktoré mali dobrovoľnícky základ. Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov bol prijatý v roku 1990, upravoval práva ľudí na slobodné združovanie, a tak vytvoril priestor pre vznik spolkov, hnutí, združení a iných organizácií. Mnohé mimovládne organizácie si nevedeli predstaviť svoju existenciu bez dobrovoľníkov, boli to organizácie environmentálne, detské, mládežnícke, kultúrne, športové, vzdelávacie a sociálne (Mráčková, 2009, s. 6).

Na porovnanie historického vývoja vám poskytujeme názor Tošnera a Sozanskej (2002, s. 38), ktorí hovoria o dvoch modeloch, aby prehľad histórie dobrovoľníckych aktivít bol jednoduchší:

- Európsky model dobrovoľníctva – komunitný – je charakterizovaný tým, že členovia resp. dobrovoľníci sa spontánne stretávajú v spoločenstve, akým je cirkev, detská alebo športová organizácia. Z niektorých komunít sa stávajú i profesionálne dobrovoľnícke centrá, ktoré sa zameriavajú na určitú vekovú, sociálnu skupinu či konkrétny druh dobrovoľnej činnosti. Takto vybudované centrum si i naďalej drží svoje charakteristiky komunity, dobré vzájomné vzťahy, ktoré sú dôležitou a nosnou silou zvolenej činnosti.
- Americký model dobrovoľníctva – manažérsky – v profesionálne vedených dobrovoľníckych centrách pracujú s altruisticky zameranými občanmi, ktorým poskytujú dobrovoľníctvo v rôznych oblastiach i v rôznych organizáciách. Centrum stojí na profesionáloch, ktorí majú dostatok emocionálnej inteligencie, sociálneho cítenia a empatie, aby sa mohli venovať tejto profesii a úspešne ju vykonávať.

U nás sa vyskytujú oba modely, pričom komunitný prevláda tam, kde sú dobré medziľudské vzťahy, kde je dobre zadaný cieľ a poslanie organizácie. Tento model prevláda v rôznych humanitárnych a charitatívnych organizáciách, ako je cirkev a náboženské spoločnosti. Záber manažérkeho modelu je väčší a širší, má svoje miesto vo väčších mestách a je účinne prepojený s potrebami dobrovoľníckej pomoci (Tošner, Sozanská, 2002, s. 38).

1.3 Motivácia dobrovoľnej činnosti

Keď máme dobre pochopený význam pojmov súvisiacich s dobrovoľníctvom, takisto kvalitne prepracovanú a zvládnutú organizáciu, je na mieste, aby sme vám priblížili dôležitý aspekt, ktorým je motivácia. Ako uvádza Mydlíková a kol. (2002, s. 28) „*motivácia je jedným z najvýznamnejších nástrojov zvyšovania pracovného výkonu*“. Latinské slovo „*movere*“, z ktorého pochádza slovo motivácia, znamená hýbať sa, pohybovať sa. Ide o vnútorný proces aktivizácie človeka, ktorý smeruje k určitej činnosti. Motivácia dobrovoľníka sa počas jeho pôsobenia mení niekoľkokrát. Čas, ktorý je venovaný dobrovoľníctvu, je taktiež rôzny. Niektorí uprednostnia prácu pre viac organizácií súčasne, môže sa striedať i vo viacerých skupinách počas roka. Iní sú oddaní jednej organizácii, ktorej sú verní aj niekoľko rokov (McCurley, Lynch, 2000, s. 6). Ďalším motivačným činiteľom je priateľské správanie a vzájomná pomoc. Tošner a Sozanská (2002, s. 46) upozorňujú, že dobrovoľnícke organizácie by mali zvýšiť opatrnosť a dbať o to, aby dobrovoľníci neskĺzli ku súcitu a neboli motivovaní:

- veľkou zvedavosťou,
- túžbou niečo si zaslúžiť,
- povinnosťou, že mám slúžiť a pomáhať,
- nachádzaním rovnováhy v službe,
- obetovaním sa pre druhých kvôli osobnému nešťastiu,
- nízkou sebaúctou,
- pocitom, že som nenahraditeľný a dôležitý,
- osamelosťou, ktorá vedie ku túžbe po priateľstve,
- ovládaním ľudí, k panovačnosti na druhých si uplatňovať svoj vplyv.

V týchto prípadoch môže ísť o snahu, ktorá zakrýva skutočnú túžbu po moci nad niekým, po uznaní a pod. Ak je tento motív silný alebo i kombinovaný s viacerými, je schopný poškodiť klienta a vzťahy medzi dobrovoľníkmi. Pričom v súčasnosti sa tento problém vyskytuje zriedkavo, skôr napr. v politike. Ale je tu predpoklad, že „*s rastúcim spoločenským uznaním dobrovoľníctva, však budú pribúdať i ľudia, ktorí by najskôr potrebovali porozumieť a pomôcť sami sebe, než budú schopní pomáhať iným*“ (Tošner, Sozanská, 2002, s. 46). Preto sa autori snažili bližšie zadefinovať túto problematiku, aby si dobrovoľníci svoju prácu nezamieňali s náhradou osamelosti, s nízkou sebaúctou alebo so snahou niekoho riadiť, ale aby do popredia bola dávaná reálna a skutočne potrebná predstava dobrovoľníctva.

Na porovnanie už spomenutých dôvodov, ktoré by nemali motivovať ľudí k práci dobrovoľníka nám McCurley a Lynch (2000, s. 5) uvádzajú päť motivačných prvkov, ktoré by naopak mali predstavovať hlavnú motiváciu. Môžeme si všimnúť, že niektoré z nich sa konfrontujú s vyššie uvedenými dôvodmi:

- túžba pomôcť iným,
- vrátiť to, čo dobrovoľník dostal,
- náboženské presvedčenie,
- viera v správnu vec,
- určitý pocit občianskej povinnosti.

Dôvody, ktoré uvádzajú McCurley a Lynch (2000, s. 5) môžeme vnímať ako motivačné prvky, no na druhej strane môžu predstavovať i negatívny prvok. Ním je napríklad povinnosť, ktorá predstavuje dve strany motivácie dobrovoľníctva. Pozitívnu, tzn. pocit občianskej výpomoci, kedy člen OZ sa zaviazal a chce si tento svoj záväzok plniť zodpovedne, ale i negatívnu, keď ho povinnosť viaže ku službe a pomoci iným aj napriek jeho osobným povinnostiam. Zastávame názor, že je dôležité nájsť odpoveď na otázku, či je moja účasť na činnosti OZ dobrovoľná a je povinnosťou pozitívnu, t.j. prinášajúcou úžitok mne aj iným alebo negatívnu, kedy sa obetujem pre druhých kvôli osobnému nešťastiu.

Druhy motivácie dobrovoľníkov, ktoré sa dajú zadefinovať, sú rôzne. Môže ísť o vplyv okolia, opierajúci sa o náboženské hodnoty. Iný druh motivácie môže byť, keď dobrovoľník hľadá výhody pre seba, spôsob, ako sa rozvíjať a formovať. Ďalším druhom motivácie je osobné presvedčenie o zmysluplnosti dobrovoľníctva ako takého, tieto oblasti nám bližšie zadefinovali Tošner a Sozanská (2002, s. 47) a rozdelili ich na tri druhy motivácie:

- Konvenčná a normatívna motivácia – dobrovoľníka vedú morálne normy okolia, alebo všeobecné neformálne pravidlá danej spoločnosti. Konvenčná motivácia nesie v sebe stopy vplyvu rodiny, blízkych a spoločnosti. Títo dobrovoľníci majú vo svojich rozhodnutiach sklon preferovať náboženské presvedčenia a názory. V širšom slova zmysle opierajú sa o kresťanskú morálku a predstavy o správnom spôsobe života. Dobrovoľníci motivovaní týmito činiteľmi sa stávajú dobrovoľníkmi preto, že sa to patrí, ale i pre to, že chcú a sami sú presvedčení o správnosti tohto správania. Tento druh motivácie sa častejšie týka ľudí nad 60 rokov a veriacich ľudí.

- Recipročná motivácia – orientuje dobrovoľníka k tomu, aby hľadal prvky, ktoré by boli užitočné i pre neho. Takíto ľudia chápu dobrovoľníctvo, ako organické spojenie dobra pre iných so svojím vlastným úspechom. Charakteristikou je to, že chcú získavať nové skúsenosti, nadväzovať vzťahy, uplatňovať svoje schopnosti a udržiavať sa prostredníctvom dobrovoľníckej práce v kondícii. Recipročná motivácia je charakteristická pre ľudí s ateistickým presvedčením.
- Nerozvinutá motivácia – obmedzuje sa na súbor prvkov vytvárajúcich priestor pre rozhodovanie dobrovoľníkov. Medzi prvky zaraďujeme dôveru v organizáciu, pre ktorú by mali pracovať, presvedčenie o zmysluplnosti dobrovoľníctva, prípadne dobrý pocit, že sa môžem podieľať na šírení dobrej myšlienky. Tieto tri motivačné činitele majú pre nositeľa nerozvinutej motivácie postačujúci vplyv, aby sa rozhodol dobrovoľne pracovať. Tento druh motivácie sa najčastejšie vyskytuje u vysokoškolákov i osôb, ktoré zaraďujeme ku strednej a staršej generácii (Tošner, Sozanská, 2002, s. 47).

Dobrovoľnícka služba je niekedy nedocenená, dôležité je naučiť sa dobrovoľníkov nielen získať a motivovať, ale taktiež si ich udržať. Preto by sme mali zvážiť, aby dobrovoľníci:

- sa cítili ako plnoprávni členovia tímu,
- mali pocit, že ich práca je docenená,
- aby im bola poskytnutá spätná väzba od zamestnancov,
- videli, že sa naplňujú ich očakávania pri činnosti,
- dostali možnosť sa rozvíjať (Odlerová, 2012 [online]).

Záujem a motivácia ľudí, ktorí sa angažujú v dobrovoľníctve závisí aj od veku a vzdelanosti. Sme toho názoru, že mladí ľudia a študenti majú v rámci svojho voľného času priestor a chuť pre angažovanosť v združeniach a organizáciách, ktoré pracujú na dobrovoľnom princípe viac ako ľudia v strednom alebo dôchodkovom veku. Mladí dobrovoľníci trávia čas rozvojom svojej osobnosti, ale najmä odovzdávaním svojich schopností, zručností a talentov tam, kde to je naozaj potrebné.

Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu (2002, s. 52) hovorí taktiež o vplyve veku a vzdelania na motiváciu dobrovoľníkov. V rámci veku udáva, že stredná generácia bola aktívnejšia ako staršia, no mladí i vysokoškoláci sa venovali dobrovoľníctvu v najväčšej miere. Tu sa opäť potvrdzuje fakt, že i vzdelanie má značný vplyv na dobrovoľnú činnosť.

Výskumy Fudalyho a Lenča (2008, s. 46) sa zaoberali tým, ktorý faktor má značný vplyv na prácu dobrovoľníkov. Poukazujú na to, že nielen vek a vzdelanie vplývajú na

motiváciu dobrovoľníkov, ale i pohlavie. Dobrovoľníckej práci s deťmi a mládežou sa na Slovensku vo väčšej miere venujú ženy ako muži. Rozdielnosť prístupu môže byť ovplyvnená inými sebaaktualizačnými potrebami, pretože ženy skôr inklinujú k práci, ktorá je zameraná na vzťahy, prácu s ľuďmi a pomoc druhému. Najväčšie zastúpenie dobrovoľníkov majú mladí vo veku 21-24 rokov, kedy svoj voľný čas popri štúdiu alebo začínajúcej pracovnej činnosti využívajú práve takýmto dobrovoľným spôsobom.

1.4 Dobrovoľníctvo v neziskových organizáciách

Neziskovú organizáciu zákon definuje ako *„právnickú osobu založenú podľa tohto zákona, ktorá poskytuje všeobecne prospešné služby za vopred určených a pre všetkých používateľov rovnakých podmienok a ktorej zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani jej zamestnancov, ale sa musí použiť v celom rozsahu na zabezpečovanie všeobecne prospešných služieb“* (Majdúchová, 2009, s. 36). Kladie dôraz na to, že na rozdiel od rôznych komerčných a ziskových organizácií, ktorých cieľom je určitý zisk prerozdeľovaný medzi vlastníkov, pri neziskovej organizácii, ak sa aj dosiahnu finančné prostriedky, zisk sa investuje do iných verejnoprospešných programov (Radková, 2005, s. 10).

Do neziskovej organizácie môžeme zahrnúť širokú škálu rôznych organizácií, napríklad vzdelávacie inštitúcie, cirkvi, nadácie, zdravotnícke zariadenia, športové organizácie, organizácie sociálnej pomoci, verejno-právne organizácie a pod. Sú to organizácie, ktoré nie sú zamerané len na dosahovanie zisku, ale ide tu o uspokojovanie sociálnych potrieb (Benčo, 2005, s. 99). Neziskový sektor – neziskové organizácie, tvoria tzv. tretí alebo dobrovoľnícky sektor (sociálnu kooperáciu), uplatňujú sa v ňom princípy:

- vzájomnej solidarity občanov,
- uspokojenia potreby jednotlivými službami a pomocou,
- autonómie k vonkajším vplyvom,
- spoločných výmenných vzťahov,
- dobrovoľného vstupu a tvorby neformálnych členských štruktúr.

Z toho vyplýva, že ich spoločným znakom je orientovať sa na všeobecnú prospešnosť a uspokojovanie konkrétnych potrieb človeka. *„Založené sú na členskej základni (napr. OZ, spolky, zväzy, kluby, politické strany a hnutia, náboženské spoločnosti, združenia, komory a spoločenstvá“* (Majdúchová, 2009, s. 17). Plnia úlohy štátu alebo

obce, zabezpečujú verejné funkcie. Sú verejne kontrolované, závisia od štátneho rozpočtu, patria sem zdravotné poisťovne, štátne, neštátne fondy a iné. Existujú i také, ktoré plnia všeobecne prospešné ciele, slúžia všetkým za vopred známych podmienok. Napríklad neštátne organizácie, nadácie, neinvestičné fondy. Preto neziskový sektor môžeme nazvať i ako „sektor morálky“, je orientovaný eticky a je aj svetonázorovo podmienený (Benčo, 2005, s. 99).

Presné vymedzenie činnosti neziskových organizácií máme zadefinované v zákone č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý podporuje prácu dobrovoľníkov, upravuje ich postavenie a právne vzťahy pri poskytovaní služieb a činností. Vysielajúcou organizáciou môže byť právnická osoba, ktorá je občianskym združením, neziskovou organizáciou, cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou, školou, školským zariadením alebo nadáciou. Zákon definuje dobrovoľníka, dobrovoľnícku činnosť, hovorí o tom, kto je prijímateľom dobrovoľníckej činnosti. Bližšie popisuje zmluvu dobrovoľníka, akú má mať formu, ktoré časti má obsahovať. Zákon č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou určuje podmienky dobrovoľníctva mládeže v neziskových organizáciách. Hovorí o mládežníckych dobrovoľníkoch, ktorými môžu byť občania SR, ktorí dovŕšili minimálne 15 rokov, najviac 30 rokov a sú bezúhonní. Dobrovoľníci vykonávajú činnosť na základe písomnej dohody.

Ku charakteristickým znakom, ktorými sa vyznačujú neziskové organizácie, podľa Majdúchovej (2009, s. 19) zaraďujeme:

- formálnu štruktúru,
- samosprávny princíp – nie je kontrolovaný štátom ani inštitúciami mimo nich,
- nejde o vytváranie zisku a následného rozdelenia medzi majiteľov,
- príspevky dostávajú zo štátneho rozpočtu, regionálnych, miestnych a obecných zdrojov,
- najväčší podiel je z dobrovoľníckej práce, rôznych príspevkov, neplatenej práce, a prijímania darov.

1.4.1 Typológia neziskových organizácií na Slovensku

Ako uvádza Demeš (2000 citovaný podľa Baráta a kol., 2000, s. 96), na Slovensku je viac ako 13000 neziskových organizácií a ich počet neustále narastá. Niektoré organizácie majú predpoklad prežiť aj pri zhoršujúcich sa ekonomických a politických

podmienkach, pretože sú poháňané z vlastných, vnútorných potrieb. Iné organizácie zase naopak sú závislé od vonkajších ekonomických a spoločenských podmienok, ktoré rozkolísanie v nestabilnej situácii poznačí. Typológia neziskových organizácií sa nedá robiť úplne jednoznačne, pretože sa stretávame s nejasnými kritériami, ktoré súbežne patria do viacerých podskupín. Aj napriek tomu sa autori Barát a kol. (2000, s. 97) pokúsili zadefinovať tzv. deliace čiary – kritériá:

- verejnoprospešnosť: verejnoprospešné organizácie vs. vzájomne prospešné organizácie,
- prevažujúci typ aktivít: servisné organizácie (priame poskytovanie služieb) vs. organizácie zamerané na obhajobu záujmov,
- podpora a priama realizácia: grantové inštitúcie vs. organizácie realizujúce programy,
- adresát činnosti: organizácie slúžiace priamo verejnosti vs. sprostredkujúce organizácie,
- samostatnosť: nezávislé samostatné organizácie vs. organizácie vytvárajúce siete, strešné štruktúry,
- kritérium formalizovanosti: formálne registrované organizácie vs. neformalizované entity tretieho sektora.

Podľa Vašečku (2000 citovaného u Baráta a kol., 2000, s. 104) tretí sektor od roku 1989 prechádzal piatimi podstatnými zmenami, ktorými boli:

- diverzifikácia – v rokoch 1989-1992 znamenala vznik nových organizácií, ktoré nanovo definovali svoje postavenie,
- konsolidácia – prebiehala od roku 1992 do 1993 predstavovala odborný nárast tréningových programov, možností cestovania do zahraničia pre zamestnancov i dobrovoľníkov neziskových organizácií,
- emancipácia – v roku 1994 došlo k zhoršeniu vzťahov s autoritatívne sa správajúcou vládou spôsobil, že neziskové organizácie boli nútené k sebaidentifikácii,
- mobilizácia - začala v roku 1997 úspešnou predvolebnou kampaňou, kedy sa tretí sektor stal rovnocenným partnerom politických strán,
- stabilizácia – v roku 1998 vďaka demokratickému vývoju ponúkla lepšie predpoklady na fungovanie neziskových organizácií. Posilnil sa trend utvárania partnerstiev so štátnymi a samosprávnymi inštitúciami.

Dôležitá je sebareflexia predstaviteľov neziskových organizácií, pretože umožní uvedomiť si význam súčasných udalostí pre rozvoj občianskej spoločnosti. V súčasnosti *„sila tretieho sektora je z veľkej časti daná schopnosťou jednotlivých neziskových organizácií spolupracovať, vytvárať partnerstvá“* (Barát a kol., 2000, s. 109). Spolupráca môže prebiehať od najjednoduchších až po komplexné organizačné formy, zaradujeme sem kooperáciu, koordináciu i inštitucionálnu spoluprácu.

Nezisková organizácia je podľa Benča (2005, s. 105) organizáciou dobrovoľníckeho charakteru. Na svoju činnosť využíva dobrovoľnícke aktivity jednotlivcov, ktorí pre prospech druhých ľudí a v prospech organizácie dávajú svoj čas, svoje finančné prostriedky alebo iné hodnoty. Dôležitým poznaním je skutočnosť, že sa líšia od tradičných pohnútok hmotnej zainteresovanosti alebo podielu na hospodárskom výsledku. Základom dobrovoľníckej aktivity je už vyššie spomínaný altruizmus.

Domnievame sa, že dobrovoľnícka činnosť a jej správna prezentácia, poskytne verejnosti lepšiu informovanosť. Keď dáme do popredia pozitíva a poukážeme na jej prospešnosť, je tu predpoklad, že dobrovoľníctvo nebude upadať ani stagnovať, ale naopak, bude vzrastať a prinášať úžitok na tých miestach, kde je to veľmi potrebné. Aby k vzrastu dobrovoľníckej činnosti mohlo prísť, v nasledujúcej kapitole priblížime sociálne kompetencie, ktoré napomáhajú osobnostnému i sociálnemu rozvoju dobrovoľníkov.

2 SOCIÁLNE KOMPETENCIE

Byť kompetentný, t.j. mať určité právomoci, schopnosti a spôsobilosti, je potrebné pri výkone každej práce, či už sme pedagógmi, lekármi alebo právnikmi. Výnimkou nie je ani dobrovoľníctvo. V nasledujúcej kapitole priblížime sociálne kompetencie, taktiež ich rozvoj a jednotlivé zložky, ktoré môžeme nachádzať u ľudí pracujúcich v tejto sfére.

Pojem kompetencia (z lat. *competentia*) podľa Hupkovej (2006, s. 86) znamená právomoc, dosah právomoci a spôsobilosť vykonávať určitú činnosť. Model sociálnej kompetencie zohľadňuje základné sociálno-komunikačné schopnosti ako „stavebné kamene“, ktoré vytvárajú globálnu sociálnu kompetenciu. (Kollárik a kol., 2008, s. 206). Môžeme ju charakterizovať ako komplexnejšie zachytenie osobnosti, vzťahov a jej vnútorných i vonkajších prejavov. Ide aj o všeobecnú schopnosť jednotlivca úspešne a efektívne interagovať so sociálnym prostredím. Prejavuje sa v efektívnom riešení sociálnych situácií, správaní sa v konkrétnych podmienkach. Pričom nejde o samostatnú dimenziu (črtu alebo vlastnosť) osobnosti, ale ide o jej všeobecnú schopnosť adaptovať sa na vzniknutú situáciu a vedieť zvoliť si účinné formy i postupy. Zahŕňa to v sebe schopnosť nielen vzniknutú situáciu pochopiť, ale aj účastníkov situácie, ich záujmy a potreby vzhľadom na situáciu riešiť kompetentne (Kollárik, 1993, s. 48).

Sociálne kompetencie sa spájajú aj so zrelosťou osobnosti, t.j. so sociálnou zrelosťou. Podľa Kollárika (1993, s. 49) predstavuje sociálna kompetencia dimenziu osobnosti, ktorá v sebe spája také osobnostné vlastnosti, ktoré umožňujú jej celkové pôsobenie v interakcii. Globálnym ukazovateľom je to, ako je jednotlivec spôsobilý vstupovať do sociálnej interakcie, a ako je schopný riešiť sociálne situácie.

Čech (2008, s. 99) zadefinoval sociálnu kompetenciu ako multidimenzionálny konštrukt, v ktorom sa jednotlivé dimenzie nachádzajú ako rizikové alebo perspektívne faktory sociálneho správania. Sociálna kompetencia bola spomínaná vo vývinovej psychológii, pričom predstavovala kritérium dospelosti. Cieľom dospelosti je nadobúdať práve sociálne kompetencie, t.j. prevzatie zodpovednosti za svoj život i za životy iných. Teraz sa pojem sociálna kompetencia používa aj ako želaný, vytýčený, resp. kľúčový cieľ. O získavaní kľúčových kompetencií vravia Belz, Siegrist (2001, s. 168), ide o individuálny, celoživotný proces, slúžiaci k rozvoju osobnosti.

Kľúčovým, vytýčeným cieľom a konceptom pre sociálnu psychológiu sú už spomínané sociálne kompetencie, ktoré sú podobné s konceptom schopnosti či inteligencie

v psychológii osobnosti. Vyjadrujú v podstate existenciu špecifického, sociálne vzťahného javu, ktorý bol v minulosti taktiež označovaný ako sociálna inteligencia (Thurstone, 1928 citovaný podľa Nakonečného, 2009, s. 443). Významovo nie je totožný s pojmom všeobecnej psychológie, je zvláštnym prípadom inteligencie, ktorý sa uplatňuje v sociálnych interakciách. Ako uvádza Nakonečný (2009, s. 443) Argyle v roku 1967 zaviedol termín sociálna zručnosť „social skill“, pričom používal i termín sociálna kompetencia. Považoval sociálnu zručnosť za analogickú motorickej zručnosti, kedy môže ísť o určitú „šikovnosť“, ktorú jedinec dokazuje pri sociálnej interakcii pri presadzovaní svojich záujmov.

2.1 Rozvoj sociálnych kompetencií

Pred 20 rokmi (Gambrill a Richey, 1986 citovaní podľa Výrosta a kol., 2008, s. 205) zdôrazňovali rôznorodosť sociálnych kompetencií, ktoré lišili podľa uvedených kritérií:

1. V jasnosti, stupňa zohľadnenia dlhodobých a krátkodobých následkov, pozitívnych a negatívnych následkov.
2. V stupni zohľadnenia osobných cieľov a následkov (osobný komfort, sebaúcta a i.) v stupni využívania štandardov v spoločnosti.
3. V orientácii na proces a na následky konštatujú, že existuje toľko dimenzií sociálnych kompetencií, koľko existuje štúdií sociálnych kompetencií. (Bost, 1998 citovaný podľa Výrosta a kol., 2008)

Keby sme brali dôraz na niektorých autorov (napr. Hubbard, Coie, 1994; Boste et al., 1998; Hair, Jager, Garrett, 2001; Zinger, 2002) môžeme sociálnu kompetenciu definovať ako „kapacitu jedinca ku kognitívne – afektívne – behaviorálnemu manažovaniu správania v smere dosiahnutia osobných/sociálnych cieľov“ (Výrost a kol., 2008, s. 205). Taktiež schopnosť jedinca, aby nachádzal súvislosti medzi myslením, správaním a cítením, ktoré vedú k dosiahnutiu sociálnych úloh a očakávaných výsledkov.

Podľa Nakonečného (2009, s. 444) „vysoká úroveň sociálnej kompetencie sa objavuje tam, kde percepcia partnera interakcie a akcie voči nemu sú psychologicky adekvátne. Rozhodujúcim kritériom je teda psychologická adekvátnosť sociálneho správania voči danej sociálnej situácii.“ T.j. ak dosiahneme adekvátnosť, mali by sme dosiahnuť úspech i rozvoj, ak neprídu nečakané situácie.

Druhy sociálnej kompetencie existujú rôzne, niektoré z nich môžu byť učiteľské, veliteľské, obchodné... K tomu aby sme konkrétnu kompetenciu získali a osvojili si ju, sa podieľajú skúsenosti a vlohy. Korelácia so všeobecnou inteligenciou nemusí byť vysoká, pretože ľudia s vysokou všeobecnou inteligenciou môžu mať pomerne nízku úroveň inteligencie sociálnej (sociálna kompetencia), avšak osoby s vysokou úrovňou sociálnej kompetencie bývajú všeobecne vysoko inteligentní (Nakonečný, 2009, s. 445).

2.2 Zložky sociálnej kompetencie

Podľa Bakošovej (2005, s. 121) medzi zložky (kategórie) sociálnej kompetencie sa zaraďujú: schopnosť kooperovať, presviedčať, názorne predvádzať, objasňovať, poskytovať príklad – vzor, zvyšovať citlivosť na seba aj iných, poskytovať pomoc, podporu, ľudský vzťah, empatiu, akceptáciu, schopnosť efektívne komunikovať a pod. Tieto časti sociálnych kompetencií aplikovala Bakošová na sociálneho pedagóga a jeho pôsobenie v praxi. Keď sa však zamyslíme nad týmito kategóriami sociálnej kompetencie, vidíme, že jednotlivé zložky môžeme i prakticky využiť v činnosti dobrovoľníka. Obsah sociálnych kompetencií potrebných pre dobrovoľníctvo v praxi môžu predstavovať nasledujúce zložky sociálnej kompetencie:

- aktívne sa zapájať do spoločných činností, byť vo vzťahoch otvorený, k problémom pristupovať zdvorilo, citlivo i tolerantne, k druhým pristupovať pozitívne, udržiavať rovnováhu v činnosti t. j. vedieť kooperovať,
- rozvíjať individuálne stanoviská, aby sa pre druhých stali zvnútornenou potrebou v kontexte zložiek sociálnych kompetencií znamená persúáziu alebo presviedčanie,
- nezištnú pomoc, ktorej cieľom je podporiť dobré stránky osobnosti a stavať na nich, upevňovať a podporovať človeka v tom, čo koná pozitívne znamená poskytovať pomoc a podporu,
- ľudský vzťah – vzťah dobrovoľníkov je založený na humanistickom prístupe, pre ľudí je prirodzené patriť do určitého sociálneho prostredia, preto vyhľadávajú jednotlivé organizácie, občianske združenia, to sa prejavuje citom spolupatričnosti,
- empatiu - schopnosť vcítiť sa do pocitov, myšlienok, prežívania iných, ide o ochotu pozerieť sa na problém očami toho druhého a ochotu porozumieť mu,
- akceptáciu t.j. bezvýhradné prijímanie ľudí, detí, členov, takých akí sú. Akceptácia vytvára vhodnú atmosféru na riešenie problémov,

- nadhľad nad problémami, schopnosť rozlíšiť fakty od dojmov i schopnosť zachovať pokojnú atmosféru je typické pre schopnosť riešiť konflikty,
- vecné, stručné, vyjadrovanie, používanie asertívnej komunikácie, aktívne počúvanie znamenajú predpoklad pre efektívne komunikovanie s druhými (Bakošová, 2005, s. 122).

Čech (2008, s. 99) zdefinoval taktiež sociálne kompetencie, ktoré sú pri dobrovoľníctve a pre praktické uplatnenie v praxi veľmi dôležité, hovoril o:

- efektívnej komunikácii v rôznych sociálnych vzťahoch a situáciách,
- úspešnom a konštruktívnom riešení sociálnych problémov a konfliktov,
- schopnosti rozhodovania,
- schopnosti poskytovať a získavať sociálnu podporu a efektívnu sociálnu sieť,
- efektívnom uplatňovaní základných sociálnych zručností – empatie, asertivity, komunikácii, copingu (zvládaní),
- sociálnom poznávaní – identifikácia pravidiel sociálneho prostredia (škola, spoločnosť, rodina),
- rešpektovaní individuálnych odlišností a rozdielov, podmienených etnicitou a rodom,
- sebakontrola a sebamonitorovaní vlastného správania a jeho dopadu na iných,
- adekvátnom sebapoznávaní, identite, vnímaní,
- orientácii na budúcnosť – schopnosti stanoviť si cieľ,
- schopnosti diferencovať medzi sociálne pozitívnymi a negatívnymi vplyvmi rovesníckych skupín.

Za kompetentného dobrovoľníka môžeme považovať toho, kto má osvojené sociálne kompetencie, je vybavený právomocou na výkon danej profesie, napríklad je absolventom odborného vzdelávania, má dobre zvládnutú profesionálnu rolu. Ale taktiež tie zložky osobnosti, ktoré sú ovplyvniteľné vôľou, takže to, že dobrovoľník na nich môže pracovať sám, a tak sa môže rozvíjať a zdokonaľovať. Od narodenia sa učíme napodobňovaním, všímame si rodičov, blízkych ľudí, svoje okolie, všetky tieto faktory na nás vplývajú, že si to veľa krát ani neuvedomujeme. Preto by dobrovoľník mal žiť taký život, ktorý bude zmysluplným a rozvíjajúcim pre jeho osobnosť a zároveň bude prospešný i pre druhých. Lebo keď chce niekoho sprevádzať, sám by sa mal takého života držať (Sústava kompetencií pracovníkov s mládežou, 2009, s. 9).

Vyššie uvedené sociálne kompetencie spoločne aj s inými (komunikačnými, občianskymi, pracovnými, kultúrnymi a pod.) sú kľúčovými kompetenciami, ktoré nie je možné rozvíjať oddelene, nezávisle jednu od druhej, pretože jednotlivé kompetencie sa navzájom prelínajú a dopĺňajú. O prelínaní a dopĺňaní kompetencií vraví i Richter (citovaný podľa Belz, Siegrist, 2001, s. 33): definitívne ovládanie kompetencií nie je možné, pretože proces učenia, najmä sociálnych kompetencií nie je možné ukončiť. Prostredníctvom sociálnych kompetencií podporujeme svoj osobný rozvoj, obohacujeme druhých a nachádzame sa v procese neustáleho učenia.

Keďže sa dobrovoľníci pracujúci v občianskom združení stretávajú s problémami, no niekedy nevedia, ako by ich v danej situácii mohli riešiť, je na mieste hovoriť o sociálnych kompetenciách, ktoré predstavujú predpoklady kvalitnej dobrovoľníckej činnosti. Podľa výskumov, ktoré sa realizovali na našom území, môžeme vidieť, že mnohí dobrovoľníci pomáhajúci organizácii, sú bez vzdelania zameraného na danú oblasť. Avšak ľudia pracujúci v dobrovoľnej sfére majú záujem a chuť pracovať na sebe, zdokonaľovať sa a tým skvalitňovať svoju činnosť i kompetencie, a tak obohacovať organizáciu, pre ktorú pracujú (Sústava kompetencií pracovníkov s mládežou, 2009, s. 6).

Správne pochopené, prijaté a zvnútornené sociálne kompetencie zabezpečujú úspešnú komunikáciu, efektívne riešenie problémov, empatiu, akceptáciu, stručné vyjadrovanie a pod. Sme toho názoru, že dobrovoľníci majú veľkú príležitosť si sociálne kompetencie prostredníctvom činnosti v združení upevňovať a rozvíjať. Preto sa o rozvoji sociálnych kompetencií budeme vyjadrovať i v nasledujúcej kapitole.

3 ROZVOJ SOCIÁLNYCH KOMPETENCIÍ DOBROVOĽNÍKOV V OBČIANSKOM ZDRUŽENÍ eRko

V poslednej kapitole sa budeme venovať prieskumu sociálnych kompetencií dobrovoľníkov, ktorí sa rozhodli pomáhať v občianskom združení eRko. Najskôr predstavíme samotné združenie, jeho činnosť, štruktúru, aktivity, možnosti vzdelávania, publikačnú činnosť a postupne nadviažeme na vykonávaný prieskum.

3.1 Občianske združenie eRko

Združenie eRko, v ktorom bol vykonávaný prieskum, je združením pôsobiacim na Slovensku od roku 1990. Združuje viac ako 8000 členov, patrí k najväčším organizáciám na tomto území. Do činnosti zapája veľké množstvo dobrovoľníkov z viac ako 250 obcí. Čas venovaný deťom využívajú na trávenie spoločných chvíľ na stretnutiach tzv. stretkách, rôznych výletoch, púťach a táboroch. Cieľom združenia je vychovávať, formovať a neformálne vzdelávať deti a mladých ľudí vo voľnom čase. Prostredníctvom osvojovania kresťanských hodnôt sú deti vedené k osobnému dozrievaniu a zrelosti. Berie sa ohľad aj na to, že v budúcnosti sa ony sami budú podieľať na rozvoji spoločnosti. Osobný príklad mladých dobrovoľníkov, ktorí s nimi prežívajú život v spoločenstve, je vhodným aspektom, ako uskutočňovať poslanie eRka. Tento príklad sa vyníma i v motte: „*Radostnou cestou svedectva viery kráčame spolu malí i veľkí.*“ Podstatnými hodnotami OZ sú: živá viera, radostná služba, otvorenosť, priateľstvo, láska, dôvera a prijatie na stretnutiach, úctivý a zodpovedný postoj k životu (eRko – info o eRku, 2011 [online]).

Na podrobnejšie predstavenie OZ je vhodné predstaviť jeho štruktúru, spôsob organizácie a riadenia. Podľa neho fungujú všetky stretká na Slovensku (porovnaj Stanovy, s. 3):

Detské spoločenstvá – pracujú s deťmi a mládežou v spoločenstvách, vo farnostiach. Dieťa v spoločenstve zažíva vieru, priateľstvo, prijatie. Vedúci je starším priateľom detí, vykonáva svoju prácu vo voľnom čase dobrovoľne a zadarmo.

Oblasťné centrá (OC) – vytvárajú vedúci z určitých regiónov, ktorí sa pravidelne stretávajú, vymieňajú si skúsenosti, informácie, pripravujú nové spoločné podujatia pre deti a vzájomne sa povzbudzujú do ďalšej práce.

Územná rada (ÚR) - prispieva ku koordinácii činnosti a vzájomnej informovanosti oblastných centier. Združuje vedúcich a ďalších zástupcov oblastných centier z príslušného územia. Členovia ÚR sa stretávajú spravidla dvakrát do roka.

Celoslovenská rada (CSR)- predstavuje najvyšší rozhodovací orgán. Skladá sa z predsedu hnutia a 25 zástupcov ÚR. Členovia sú volení na 3 roky, stretávajú sa dvakrát do roka. Predsedníctvo je tvorené 5 členmi za jednotlivé ÚR. Patria sem: Bratislavsko – trnavská, Nitriansko – žilinská, Banskobystricko – rožňavská, Spišská a územná rada Východ.

Komisie – pracujú na efektívnom dosahovaní cieľov a zabezpečujú plnenie úloh. CSR zriaďuje komisie, ktoré sa stretávajú spravidla párkrát do roka, nimi sú:

- Dobronovinová – príprava a organizácia koledníckej akcie Dobrá novina
- Duchovno-pastoračná – podporuje pastoračiu, vieru a mravy
- Zahraničná – udržiava a podporuje kontakty s organizáciami v zahraničí, ktoré sa podobajú eRku
- Správcovská – kontrola a revízia úloh
- PePo (metodická) – realizuje ciele eRka v oblasti pedagogiky a psychológie
- Pro-life – podporuje a ochraňuje ľudský život (eRko – komisie, 2011 [online]).

3.1.1 Činnosť eRka

Aktivity, ktoré ponúka občianske združenie, sú veľmi pestré. Mnohé z nich majú niekoľkoročnú tradíciu. Ide o aktivity jednodňové, ale i napr. týždňové. Činnosť združenia sa realizuje v troch programoch (porovnaj Stanovy, s. 1-2):

1. Základný program práce s deťmi.

Hlavnou náplňou sú pravidelné stretnutia animátorov a detí. Stretnutie prebieha hravou, radostnou formou. Je v ňom cítiť priateľskú až rodinnú atmosféru. Prostredníctvom hier, aktivít a modlitby trávia animátori plnohodnotný čas s deťmi, v ktorom sa vytvárajú silné väzby a priateľstvá. A práve takouto nenásilnou formou môžu animátori vplývať, resp. byť príkladom pre deti (eRko – aktivity, 2011 [online]).

Združenie organizuje aj väčšie akcie, medzi ktoré radíme letné tábory. Sú vyvrcholením roka, v ktorom sa členovia pravidelne stretávali. Vedúci majú k dispozícii rôzne námety, ktorých sa môžu pri tvorbe programu držať, ale fantázii a originalite sa,

samozrejme, medze nekladú. Právne normy, ktoré sú platné pre činnosť táborov sú ukotvené vo vyhláseniach, zákone č. 126/2006 Z.z. a v nariadení vlády 361/2006 Z.z.

Vypni telku, zapni seba je kampaň realizujúca sa v máji. Animátori chcú pestrými aktivitami nahradiť pasívne trávenie voľného času detí. Cieľom tejto kampane je dať do popredia kreatívny a obohacujúci spôsob trávenia voľných chvíľ, ktorý napomáha budovať dobré vzťahy s rodičmi, súrodencami i priateľmi. Kampaňou na podporu pomoci druhým a opäť plnohodnotné trávenie voľného času je Detský čin pomoci. Deti sú vedené k pomoci v rámci stretnutia alebo aj samostatne (Zvestujeme dobrú novinu, 2011, s. 6). Taktiež realizuje aktivity: Misijná púť detí, Solid heart, zapája sa do kampaní Sviečka za nenarodené deti (2. november), Deň počatého dieťaťa (25. marca) a mnohé iné.

2. Program rozvojovej spolupráce – Dobrá novina

Dobrá novina je významnou aktivitou, ktorá oživuje tradíciu, realizuje sa nielen na Slovensku, ale siaha až za hranice. Ide o vianočné koledovanie detí, ktoré prinášajú radostnú zvesť o narodenom Spasiteľovi do rodín v mestách i na dedinách. Vyzbierané peniaze putujú ľudom do Afriky, ktorí trpia nedostatkom jedla, starostlivosti a vzdelania (Zvestujeme dobrú novinu, 2011, s. 7).

3. Program vydavateľskej činnosti pre deti

Združenie vydáva časopis Rebrík a publikácie pre deti, prostredníctvom nich sa deti zoznamujú s pravými hodnotami, dostávajú sa bližšie k Bohu a ľuďom.

Aj dobrovoľníci majú možnosť vzdelávať sa, združenie im poskytuje rôzne príručky (Testy na cesty, Ideme sa hrať I. II. III. IV. V., Tvorivosťník...), ale i metodický časopis Lusk, v ktorom nájdú duchovné povzbudenie, originálne nápady na stretnutia aj pedagogickú poradňu (eRko – publikácie 2011 [online]).

3.1.2 Vzdelávanie dobrovoľníkov eRka

Dobrovoľníci eRka majú možnosť vzdelávať sa, osobnostne rásť a systematicky pracovať. Na takýto rozvoj im slúžia kurzy, na ktorých získavajú vedomosti z oblasti pedagogiky, psychológie a metodiky. Dobrovoľníkom združenie poskytuje kurzy:

Začíname – je úvodný kurz pre nádejných dobrovoľníkov eRka. Ponúka pestrú paletu interaktívnych prednášok a aktivít, ktoré im pomôžu zorientovať sa v dobrovoľníckej činnosti, v hodnotách eRka, v nácviku piesní, tancov, ukazovačiek, v jednotlivých pojmoch a výchovných princípoch. Dobrovoľníci majú príležitosť

i duchovne porásť. Nadväzujúcim je Základný kurz, v ktorom sa nadobudnuté poznatky z úvodného kurzu prehľbujú, rozširujú o témy násilia, agresivity a riešenia konfliktov.

O táboroch – dobrovoľníci sa oboznámia so základnými organizačnými a programovými pravidlami pre prípravu letného tábora.

Na ceste – ponúka mladým ľuďom nové pohľady, vedomosti a súvislosti v problematike jedinečnosti muža, ženy a ich vzájomných vzťahov. Poukazuje na hodnotu človeka ako celku.

Kurz Dobrej noviny – poskytuje informácie o príprave koledovania, o fungovaní tretieho sveta a dáva do popredia projekty, ktoré môžu napomôcť rozvoju týchto krajín.

Ďalšími vzdelávacími kurzami sú Dobrovoľnícka univerzita, zameriavajúca sa na rozvoj zručností, ako objavovať, komunikovať, kooperovať, byť zodpovedným a vedieť pracovať so skupinou. Farbičky čarbičky rozširujú zručnosti vo výtvarnej a umeleckej sfére. Taktiež Tvorivo realizujú vieru, Stretko v kurze, Dieťa v kurze a eRkár v kurze sú vzdelávacie a zdokonaľovacie možnosti, ktoré dobrovoľníci majú k dispozícii a prostredníctvom nich sa môžu vzdelávať a rozvíjať (eRko – vzdelávanie, 2011 [online]).

Dobrovoľníci eRka majú k dispozícii aj jednotlivé materiály (Kačurová a kol., 2011, s. 14), ktoré napomáhajú ich vzdelaniu a rozhladenosti pri práci s deťmi. Obsahujú rady, ako realizovať a plánovať stretnutia, podporujú ich v tvorivosti, dávajú im námety, ako zaujať deti. Urbaníková a kol.(2005, s. 12) poskytujú námety na hry, ktoré podporujú rozvoj komunikačných schopností a sebaujedenia, posilňujú sebaujedenie a dôveru. Taktiež podávajú informácie ako riešiť vzniknuté konflikty a podávať spätnú väzbu.

Človek, ktorý poskytuje svoj čas pre rôzne organizácie, združenia, aj pre už spomínané OZ eRko by mal prechádzať postupným rastom a dozrievaním. Myslíme si, ale vychádzame i z vlastných skúseností, že kvalitná a efektívna komunikácia v medziľudských, pracovných a dobrovoľníckych vzťahoch spojená s konštruktívnym riešením problémov a vzájomnou spoluprácou v skupine sú dôležitými sociálnymi kompetenciami, ktoré by sa mali podporovať a rozvíjať u ľudí dobrovoľne pracujúcich v občianskych združeniach i v eRku. A na tieto tri časti sociálnych kompetencií sme sa zamerali i v našom výskume.

3.2 Ciele prieskumu

Cieľom prieskumu bolo zistiť, či dobrovoľníctvo osobnostne rozvíja dobrovoľníka. Zamerali sme sa na analýzu sociálnych kompetencií dobrovoľníkov, pôsobiacich v občianskom združení eRko. Položili sme si základné otázky: Napomáha dobrovoľníctvo osobnostnému rastu? Sú nadobudnuté sociálne kompetencie dostačujúce? Je ich rozvoj potrebný a možný?

V prieskume sme poukázali na tri časti sociálnych kompetencií, ktoré by svojim rozvojom mohli zefektívniť činnosť a prácu dobrovoľníkov. Ide o komunikáciu, spoluprácu a efektívne riešenie konfliktov. Z toho nám vzišli jednotlivé čiastkové ciele:

- Ktoré sociálne kompetencie by dobrovoľník nerozvíjal, keby sa nevenoval dobrovoľníckej činnosti?
- Aké zmeny by boli prospešné pre rozvoj sociálnych kompetencií dobrovoľníkov v občianskom združení eRko?

3.3 Metódy prieskumu

Metódu, ktorú sme použili na zisťovanie a neskôršie analyzovanie odpovedí, bolo interview. Obsahovalo 12 otázok, prostredníctvom nich sme mohli odhaľovať názory, presvedčenia a motívy dobrovoľníkov. Ich záľuby, schopnosti a zručnosti a to, čo ich zaujíma, akým aktivitám sa radi venujú. Taktiež sme zisťovali, ktoré zo sociálnych kompetencií majú osvojené, či postupne vďaka dobrovoľníctvu získavajú. Dôležitým aspektom bol rozvoj sociálnych kompetencií, na ktorý sme sa zamerali najviac.

Rozhovor – interview je formálnou komunikáciou medzi dvoma osobami. Pri interview nejde o náhodný nezáväzný rozhovor, ale sú tu zadefinované roly, jeden sa pýta a druhý odpovedá (respondent). Rozhodujúce sú tu ciele, na čo slúži, a aké údaje získavame. Rozlišujeme dva typy rozhovoru:

- Štruktúrovaný (štandardizovaný) rozhovor má zadefinované presné znenie otázok, poradie je záväzné a vopred dané. Voľnosť rozhovoru je tu minimálna. Povoľené je vysvetľovanie, objasnenie, pokiaľ respondent nerozumie.
- Neštruktúrovaný (neštandardizovaný) rozhovor - obsah, znenie, poradie otázok je na rozhodnutí pýtajúceho sa. Vtedy ide o otvorené, pružné interview, ktoré poskytuje respondentovi viac možností, špecifikuje situáciu, umožňuje jeho hlbšie poznanie.

Zvyčajne sa používajú oba typy, resp. sa robí medzi nimi kompromis . T.j. vopred je pripravená schéma rozhovoru, konkrétne otázky sa však počas rozhovoru môžu meniť, prispôbovať podľa potreby, ako pýtajúci sa uzná za vhodné. (Zeľová, 2002, s. 71-72)

Na základe získaných odpovedí, sme jednotlivé otázky rozanalyzovali a vytvorili vyhodnotenie prieskumu. Aby sme boli schopní priblížiť činnosť dobrovoľníctva hlbšie, vybraným respondentkám sme počas interview položili i ďalšie otázky. Tak sme mohli objasniť ich osobné skúsenosti, názory a tie vypracovať do kazuistík.

3.4 Respondenti prieskumu

V prieskume zaoberajúcom sa sociálnymi kompetenciami a ich rozvojom u dobrovoľníkov sme vyberali jednotlivých adeptov, dobrovoľníkov. Výber bol podmienený minimálne ročnou osobnou skúsenosťou s dobrovoľníctvom v občianskom združení eRko. Prieskum sa realizoval na Považí. Vzorku respondentov sme rozdelili na dve skupiny:

- Dobrovoľníci 14 - 18 rokov (1. kategória) – žiaci študenti, základných a stredných škôl. Od detstva boli účastníkmi stretnutí v súčasnosti pokračujú v dobrovoľníckej činnosti.
- Dobrovoľníci 19 a viac rokov (2. kategória) – študenti strednej, vysokej školy a pracujúci. Aktívne sa zapájajú do činnosti združenia.

Počet dobrovoľníkov v prieskume, aj napriek snahe, sa nepodarilo dosiahnuť rovnomerný. V prvej skupine sme zapojili do prieskumu 4 dobrovoľníkov, v druhej 11. Výsledný počet bol 15 respondentov, s ktorými sme robili interview. S dvomi dobrovoľníkmi sme mali možnosť porozprávať sa hlbšie, rozanalyzovať a prehĺbiť jednotlivé časti interview, na základe týchto informácií sme mohli vypracovať kazuistiky (prípadové štúdie).

3.5 Charakteristika prieskumných otázok

Zostavené otázky poskytovali dostatok priestoru pre vlastné skúsenosti a názory dobrovoľníkov. Problematika im bola predstretá postupne (viď príloha). Jednotlivé otázky sme pri analýze rozdelili do oblastí:

- a) Osobné presvedčenie – pýtali sme sa na ich názor, akou hodnotou je pre nich dobrovoľníctvo, kedy s činnosťou začali a čo ich k tomu motivovalo;
- b) Rozvoj prostredníctvom dobrovoľníctva – v otázkach sme sa pýtali na zmenu ich osobnosti, v čom im dobrovoľníctvo pomohlo;
- c) Identifikácia konkrétnych sociálnych kompetencií – dobrovoľníci sa vyjadrovali ku kompetenciám, v akej miere sú osvojené u nich na stretnutí;
- d) Príležitosť na zmenu – čo by bolo podľa dobrovoľníkov efektívnejšie pre stretnutie.

3.6 Vyhodnotenie prieskumu

Vo vyhodnotení prinášame informácie a výsledky z nášho prieskumu. Prostredníctvom zrealizovaného interview sme mohli spracovať a rozanalyzovať odpovede dobrovoľníkov, ktoré poskytujeme v jednotlivých bodoch, každá oblasť je rozdelená na dve vekové kategórie do 18 rokov a od 19 rokov.

a) Osobné presvedčenie

- *Význam dobrovoľníctva a čas strávený dobrovoľnou činnosťou*

1. kategória – vek účastníkov prvej kategórie bol 14 – 18 rokov. Dobrovoľníckej činnosti sa venovali 1 až 3 roky. Ako uvádzali, dobrovoľná činnosť, ktorej sa venovali, vyplývala z ich osobných pozitívnych skúseností, keď oni sami boli členmi eRka, zúčastňovali sa stretnutí, rôznych výletov a akcií. V období dospievania mladí ľudia hľadajú pochopenie, záujem, radosť, priateľov, prijatie. Toto im bolo ponúknuté v občianskom združení. Práve táto skúsenosť ich ovplyvnila natoľko, že dobrovoľníctvo brali ako príležitosť dať niečo zo seba druhým, byť im nápomocný, budovať a prehľbovať vzťahy, a preto sa rozhodli pokračovať ako dobrovoľníci. To, čo dostali, chceli šíriť ďalej.

2. kategória – účastníci tejto kategórie boli vo veku 19 - 35 rokov. V prieskume uvádzali, že skúsenosti s dobrovoľníctvom mali 4 až 15 rokov. Dobrovoľníctvo pre nich znamená starostlivosť, službu a pomoc druhým, dobre a plnohodnotne využitý čas, cez ktorý môžu spríjemňovať čas druhým. Mnohé odpovede sa zhodovali v tom, že dobrovoľníctvo nie je len dávanie a obohacovanie druhých, no predstavuje i osobnostný rast, priestor pre vlastnú realizáciu, ktorá je ohodnotená vďakou, dobrým pocitom a nezabudnuteľnými zážitkami. Pri práci s deťmi sa dobrovoľníci dokážu natoľko vložiť do

činnosti, zábavy a hier, že sami často zabúdajú na vlastné problémy, tým že dávajú kúsok zo seba, robia deti šťastnejšími, dávajú im priestor pre radosť, nové zážitky, vedú ich k morálnym a kresťanským zásadám, neraz sa im táto obeta vracia ako pocit zadosťučinenia, radosti a osobnej pomoci.

- *Hlavný dôvod výkonu dobrovoľníctva a rozvoj osobnosti*

1. kategória – respondenti prvej vekovej kategórie uviedli medzi hlavné motivačné činitele svojich starších súrodencov, rodičov alebo dobrovoľníkov (animátorov) eRka, ktorí im boli príkladom vo viere, pomáhali im, vychovávali ich, ukazovali im pravé kresťanské a morálne hodnoty, boli im oporou v rôznych životných situáciách. Dobrovoľníci boli priatelia a vzory, s ktorými zažili veľa pekných a podnetných chvíľ, preto sa rozhodli svoje zážitky, osobné skúsenosti, dary a talenty nenechať len pre seba, ale v tejto činnosti pokračovať a deliť sa s nimi s ďalšími.

2. kategória – dobrovoľníci uvádzali medzi hlavné motivačné dôvody evanjelizáciu, lásku, radosť, spoločenstvo, možnosť byť tvorivý, rozvíjať túto schopnosť i u druhých, to čo dostali, chcú dávať druhým. Dôvody na výkon dobrovoľnej činnosti boli i organizačné. Zmeny vo vedení spoločenstva a zboru, ktorý po odchode bolo potrebné prenechať novej zodpovednej osobe. Najskôr povinnosť, neskôr zmena vo forme naplnenia svojej osobnosti, prerastajúca do radosti a uvedomenia si dôležitosti a zmyslu tejto činnosti.

Môžeme si všimnúť, že obe vekové kategórie udávali pozitívne skúsenosti, vzory predchádzajúcich dobrovoľníkov, s ktorými sa dostali do kontaktu. Na základe toho, chcú rozdávať lásku, radosť a všetky nehmotné dary, ktoré dostali.

b) Rozvoj prostredníctvom dobrovoľníctva

- *Dobrovoľníctvo - nástroj, ktorým rozvíjame osobnosť*

1. kategória - keďže združenie ponúka širokú škálu kurzov a dobrovoľníci majú príležitosť sa ich zúčastňovať, práve v tomto vidia možnosť rastu. Kurzy sú obohacujúce nielen v oblasti dobrovoľníctva, ale i v osobnom a duchovnom živote. Mnohým mladým dobrovoľníkom vykonávaná dobrovoľná činnosť napomáha pri rozhodovaní sa, aké povolanie, zamestnanie je pre nich to pravé. Samotnou účasťou a pomocou pri realizácii stretnutí, táborov, výletov majú možnosť osobnostne sa rozvíjať a napredovať.

Spoločenské, komunikačné a pohybové schopnosti si už dobrovoľníci stihli počas svojej činnosti osvojiť. Naučili sa vystupovať pred rodičmi a staršími ľuďmi. Komunikácia a spoločná dohoda s nimi sa značne vylepšila. Taktiež osvojenie trpezlivosti pri práci s deťmi priniesla mladým dobrovoľníkom dobré výsledky.

2. kategória – dobrovoľníci boli vykonávanou činnosťou natoľko motivovaní, že sa rozhodli svoje nadobudnuté skúsenosti, zručnosti a vedomosti využiť v zamestnaní, a tak sa vydali smerom humanitným a pomáhajúcim. Mnohí dobrovoľníci sa stali pedagógmi či vychovávateľmi. Práve v tejto oblasti ich dobrovoľníctvo osobnostne posunulo, mohli dospieť a zmeniť pohľad na svet. Pomohlo im v načúvaní a chápaní ľudí, viedlo ich k zodpovednosti, neustálej túžbe pracovať na sebe, byť lepším človekom, ktorý bude príkladom pre deti a mladých ľudí. Nebude o kresťanských a morálnych hodnotách len rozprávať, ale sa ich chopí a vo svojom živote ich bude naplno uplatňovať.

Podľa odpovedí starších, skúsenejších dobrovoľníkov sme zistili, že schopnosti, ktoré si prostredníctvom dobrovoľníctva osvojili, boli zásady správania sa k deťom na stretnutí, aj mimo neho, že ide o spoločne strávený čas, ktorý je prínosom pre obe strany. Naučili sa poskytnúť deťom dostatok priestoru, aby sa mohli prejavovať a realizovať, no zároveň ako dobrovoľník – vedúci im byť príkladom, teda správať sa tak, aby sa šírili hodnoty morálky a kresťanstva. Dobrovoľníci si po niekoľkoročnej praxi osvojili i zručnosti typu, ako písať projekty a narábať efektívne s financiami. Byť zodpovedný, rešpektovať druhých, prijať svoje vlastnosti, zlovyky a rozvíjať svoje silné stránky. V niektorých situáciách byť i asertívny, vedieť sa postaviť na vlastné nohy a bojovať za správnu vec.

c) Identifikácia konkrétnych sociálnych kompetencií

• *Komunikácia, spolupráca, riešenie konfliktov a iné sociálne kompetencie*

Respondentov sme sa v tretej časti prieskumu pýtali na konkrétne sociálne kompetencie, nimi boli komunikácia, spolupráca a riešenie konfliktov. Na akej úrovni rozvoja sa tieto kompetencie nachádzajú, či ich dokážu v danej situácii vhodným spôsobom využiť. Predpokladali sme, že pri dostatočnej miere osvojenia by sa mohol zefektívniť priebeh stretnutí, organizácia rôznych podujatí (táborov, výletov), dobrovoľníci by vedeli vhodne reagovať, adekvátne diskutovať a pod. V nasledujúcej analýze otázok vám priblížime každú sociálnu kompetenciu.

1. kategória – Medzi schopnosti, ktoré si mladí dobrovoľníci stihli vylepšiť, patrila komunikácia. Keďže je komunikácia v spoločnosti nevyhnutá, potrebné je neustále sa v nej zdokonaľovať. Na stretnutí, v kolektíve detí, priateľov, pri organizácii majú vynikajúcu príležitosť na sebe pracovať, nachádzať spôsoby riešenia, tým podporujú i kreativitu, ako sa k danej situácii postaviť, aký postoj stanoviť. Dobrovoľníctvo im ukázalo, že je dôležité stáť si za svojím názorom, no vedieť i vypočuť a prijať názor druhých.

Aj keď sa začínajúci dobrovoľník postupne dostáva do rôznych oblastí i problematiky, učí sa kreativitě a zodpovednosti. Uvedomuje si, že pri dobrom nasmerovaní, dobrom vedúcom i on dokáže vydať úctyhodný výkon, ktorý prispeje k efektívnej spolupráci. Tým priloží ruku k dielu a môže si vychutnať nezaplatiteľný pocit zadosťučinenia a spokojnosti.

Problémové situácie pri mladých ľuďoch sú niekedy rôzne. Reagujú vznetlivo a urážливо. Záleží od osoby, či chce daný problém riešiť, alebo sa chce iba hádať a pevne si stáť za svojím. Ale ako uvádzajú, snažili sa vychádzať v ústrety, v rámci svojich možností problém riešiť alebo pomôcť pri jeho riešení. Hlavné slovo a rozhodnutie prenechali vedúcemu spoločenstvu.

Odpovede mladých na prítomnosť iných druhov kompetencií boli pozitívne. Uvádzali, že dobrovoľníctvo ich viedlo k empatii, schopnosti prijatia druhých, takých, akí sú. Akceptácia, porozumenie, podanie pomocnej ruky, taktiež schopnosť kreativity, presadenie si svojho názoru a maximálne nasadenie do svojich úloh zaradili k osvojeným kompetenciám.

2. kategória – Pri otázke, či je komunikácia na stretnutí medzi deťmi a dobrovoľníkmi na dobrej úrovni, dostali sme odpovede pozitívne i negatívne. Vybraní respondenti uvádzali medzi negatíva vzniknuté nevydiskutované problémy, ktoré sa často odkladajú, zatĺkajú, dobrovoľníci nevyjadria svoj postoj, navzájom sa nerešpektujú. V niektorých prípadoch to vyústilo do riešenia problému poza chrbát druhých ľudí, čo prinášalo napätú až nepriateľskú atmosféru v skupine. Ďalším problémom komunikácie a určitého zladenia sa bol nedostatočný čas, z dôvodu odchodu mnohých dobrovoľníkov na vysoké školy mimo svojho trvalého bydliska. Samozrejme, neboli len negatívne odpovede. Niektorí jednotlivci vyzdvihli uvedomelý a zrelý spôsob komunikácie, ktorý bolo cítiť na stretnutiach. Dobrovoľníci sa navzájom rešpektovali, nerobili rozdiely a sami sa zapájali do činností. Pri komunikácii s deťmi sa dobrovoľníci snažia vyjsť v ústrety, nachádzať spoločné riešenia a kompromisy. Aby sa vyhlo nezhodám s kňazmi kvôli nedostatočnej komunikácii, dobrovoľníci udávajú ako vhodnú včasnú informovanosť o priebehu plánovaných akcií. Tak zabezpečili zladenosť s inými farskými povinnosťami, čím predchádzali možným nepríjemnostiam. Podľa odpovedí je komunikácia dôležitá, a i keď to nevyzerá na prvý pohľad ideálne, dôležité je snažiť sa a nevzdávať sa.

Aké požičaj, také vráť, o tom hovorí i slovenské príslovie, a to bola odpoveď jednej dobrovoľníčky, keď sme sa pýtali otázku, či dokážu s deťmi a dobrovoľníkmi spolupracovať. Keď deťom človek dá svoje srdce a to najlepšie, čo im v danej chvíli môže

zo seba dať, tak sa s nimi dá veľmi dobre spolupracovať. Ústretovosť, otvorenosť a priateľská komunikácia sú kľúčom ku kvalitnej spolupráci dobrovoľníkov i kňazov. Pri vytváraní efektívnej spolupráce je dôležité mať rovnomerne rozdelené úlohy, vedieť sa prispôbiť a prijať názor druhých.

Pri riešení konfliktov sa starším dobrovoľníkom väčšinou vždy podarilo nájsť riešenie, niekedy to bolo hneď, inokedy neskôr. No z vlastných skúseností vedeli, že odloženie nepriaznivej situácie nie je produktívne. Dôraz kládli na to, aby sa jednotlivci nenechali odradiť vzniknutou situáciou, ale nachádzali spôsoby a nebránili sa kompromisom. Uvedomovali si, že činnosť, ktorú vykonávajú, by nenechali len tak padnúť. Záleží im na fungovaní združenia a raste detí. Preto prejavujú snahu a ochotu problémy s deťmi, dobrovoľníkmi i kňazmi riešiť, aby ich v práci nebrzdili, ale, naopak posúvali a mohli sa rozvíjať.

Keď sme sa pýtali, či postrehli aj iné kompetencie dobrovoľníkov, či vidia potreby iných, sú empatickí, majú schopnosť akceptácie, vedia si presadiť svoje názory, práva a pod., odpovede boli kladné. Ako posila bola označovaná situácia, keď do spoločenstva príde nový dobrovoľník so skúsenosťami v podobnom obore, ktorý svojou prácou prispeje a ovplyvní fungovanie stretnutia. Ako konkrétne príklady boli uvedené dochvilnosť, empatia, akceptácia. Do popredia bol dávaný človek, ktorý dokáže byť „bláznom“ pre deti, vie sa im vo všetkom oddať, pracovať s nimi a venovať sa im naplno.

d) Príležitosť na zmenu

- *Rozvojom kompetencií dosiahnuť zmenu*

V posledných otázkach nášho prieskumu sme sa zamerali na rôzne možnosti, vďaka ktorým by mohlo prísť ku zmene. Kladne by ovplyvnili prácu dobrovoľníkov, detí a odzrkadlili by sa na celom priebehu stretnutia.

1. kategória - dobrovoľníci tejto kategórie po 1 až 3 rokoch skúseností nevedia presne pomenovať, čo by zmenili. Vidia dôležitosť v napredovaní a svojom osobnom rozvoji. Prejavili záujem o školenie, získanie nových teoretických i praktických vedomostí na kurzoch eRka, ktoré by ich mohli nasmerovať ku dosiahnutiu zmeny a rozvoja. I sociálne kompetencie sú tými, ktoré im v tom napomáhajú. Na stretnutí sa ich snažia uplatňovať svojím osobným príkladom, s deťmi rozumne komunikujú, snažia sa im ísť v ústrety, po dobrom výkone ich chvália, neustále povzbudzujú, držia sa motta, kedy s nimi prežívajú radosti a starosti, lebo sami zakúsili, ako je to dôležité.

2. kategória – starší dobrovoľníci považovali rozvoj sociálnych kompetencií v rámci spoločenstva, jedincov, ale i vlastného života za potrebný, v niektorých prípadoch ho označovali ako nevyhnutný. Aby sa predchádzalo egoistickému pohľadu na život, radosti z chvíľkových a svetských vecí, no najmä aby sa zrak upriamil na to, čo nám prináša pravú radosť do života a duše. Ako zmenu navrhli lepšie využitie času, ktorý by venovali príprave aktivít a tém, taktiež lepšiu spoluprácu s inými organizáciami. Navrhli dať deťom zo sociálne slabších i bežných rodín viac príležitostí stretávať sa v spoločenstve, a tak spoznávať lepšie Boha a rásť vo viere. Prostredníctvom oznamov v kostole, plagátov, osobných rozhovorov a pozvaní motivovať deti k účasti. V prípade veľkého počtu účastníkov rôznych vekových kategórií ich rozdeliť na dve skupiny, aby zvolené aktivity boli pre ne prínosnejšie. Rozvíjanie kompetencií u detí prebieha aktívnym prístupom a zapájaním všetkých členov spoločenstva. Takisto vkladáním príbehov zo života biblických postáv, ale i vlastným svedectvom a príkladom, ktoré je často plodnejšie ako slová.

3.7 Prípadové štúdie a ich analýza

Na priblíženie dobrovoľnej činnosti prinášame prípadové štúdie – kazuistiky vybraných dobrovoľníčok z prvej i druhej kategórie. Môžeme porovnať, v čom sa zhoduje alebo, naopak, aj delí činnosť začínajúceho a dlhoročného dobrovoľníka občianskeho združenia eRko.

Poskytli nám viac informácií, skúseností a otvorili svoje vnútro hlbšie, aby sme lepšie pochopili dôvody, motiváciu, osvojené a zdokonalené schopnosti, zručnosti a vízie do ďalšej dobrovoľníckej činnosti.

Kazuistika č. 1

1. Osobné údaje

Meno: Mária

Vek: 15 rokov

Vzdelanie: študentka osemročného gymnázia

2. Dôvody pre vykonávanie dobrovoľníctva

Oslovená dobrovoľníčka sa k dobrovoľnej činnosti dostala v mladom veku. Vyrastala v kresťanskej rodine spolu so štyrmi súrodencami, kde viera, modlitba, láska, pochopenie, prijatie a radosť boli uznávanými a zároveň i pravidelne praktizujúcimi hodnotami. Rodičia jej boli príkladom vo viere, spoločne chodili na rôzne kresťanské akcie, kde budovali a upevňovali rodinné vzťahy, ale najmä vzťah k Bohu. Od 5. roku bola členkou eRka. Pravidelne sa zúčastňovala stretnutí, na ktorých sa venovali hudbe, nácviku piesní, scénok i modlitbe. Boli vedení k budovaniu medziľudských vzťahov a rôznym hrám. Absolvovala letné tábory, Misijné púte, Dni radosti, Vypni telku, zapni seba, robila koledníčku Dobrej noviny. Toto obdobie, ktoré strávila v občianskom združení eRko, označila za veľmi radostné a obohacujúce. Spoznala veľa nových ľudí, spriatelila sa s členmi spoločenstva i so staršími dobrovoľníkmi. Práve aj tieto chvíle strávené so staršími dobrovoľníkmi ovplyvnili Máriu natoľko, že sa rozhodla zaradiť medzi dobrovoľníkov, a tak pokračovať v tejto činnosti naďalej. Nie ako členka, ale ako dobrovoľníčka, ktorá sa sama aktívne zapája do činnosti, prináša nápady, kreativitu, učí nielen seba zodpovednosti, ale vedie k tomu už aj druhých.

V súčasnosti, po viac ako ročnej osobnej skúsenosti s dobrovoľníctvom respondentka tvrdí, že vykonávaná činnosť ju vnútorne naplňuje, dáva jej pocit dôležitosti a potreby. Keď môže pomôcť a venovať sa deťom, má z toho radosť. V decembri roku 2010 mala prvú príležitosť aktívne sa zapojiť, nie ako člen združenia, ale ako dobrovoľníčka pri koledovaní. Viedla spoločne s vedúcou spoločenstva skupinu detí pri nácviku piesní a samotnom navštevovaní rodín. Pomáhala po stránke organizačnej aj výchovnej. Neskôr nasledovala pomoc pri Dni počatého dieťaťa 25. 3. 2011, činnosť obsahovala rozdávanie bielych stužiek a letáčikov na osvetu, že počaté dieťa je darom, ktoré by sme si mali vážiť. V máji roku 2011 absolvovala kampaň Vypni telu, zapni seba prípravou aktivít a hier, ktoré na seba tematicky nadväzovali. Každý deň si spoločne s ostatnými dobrovoľníkmi pripravili program, ktorý predstavoval pestrú a zaujímavú škálu činností. Pričom nahrádzal pomerne časté a stereotypné pozeranie televízie, hranie počítačových hier a pasívne trávené voľné chvíle detí. Ďalšou príležitosťou bol letný tábor. Mária na ňom mala aj so starším dobrovoľníkom skupinku detí, spoločne prechádzali jednotlivými prekážkami, ktoré boli pre deti pripravené počas celého týždňa. Činnostiam, ktorým sa môže Mária venovať, je veľké množstvo. Na výber má aktivity počas celého roka. Najmä stretnutia jej dávajú priestor na pravidelné a aktívne zapájanie sa. Čas

venovaný dobrovoľníctvu odhaduje na 5 hodín týždenne, pri organizácii väčších akcií ide o 8 – 10 hodín za týždeň.

3. Osvojenie a zdokonalenie sociálnych kompetencií prostredníctvom dobrovoľnej činnosti

Ako dobrovoľníčka mala možnosť zdokonaľiť komunikáciu s deťmi, rovesníkmi i staršími, takisto spoločenské správanie a vystupovanie. Naučila sa vypočuť si názory, nápady druhých, ale diskusiu obohatiť aj svojimi znalosťami a kreativitou. Dobrovoľníctvo ju obohatilo o empatiu a asertivitu. Uvedomila si, že od skúsenejších sa naučí, ako riešiť vzniknuté problémy medzi deťmi, aby neboli vyčleňované zo skupiny, nevysmievali sa im. Aby ako dobrovoľníčka im bola pozitívnym príkladom. Deti usmerňovala, sprevádzala, prijímala bez rozdielu a prejavovala im rovnakú priazeň. Osvojila si prácu v skupine, posilnila svoje pohybové schopnosti.

4. Ako vidí dobrovoľníctvo

Pomoc druhým vníma ako prirodzenú súčasť svojho života, príkladom jej boli najmä rodičia, ktorí sa venovali i v súčasnosti venujú dobrovoľníctvu. Rada by pomáhala na tých miestach, kde je to potrebné. Osamelé a opustené deti, deti z neúplných rodín. Uvedomuje si, že dostala dobrú výchovu, ktorú iné deti nemali, preto chce dobrovoľníctvom a tým, čo dostala, pomôcť druhým.

5. Vízia svojej dobrovoľnej činnosti

Mária je v období hľadania, čo ju v živote bude baviť a naplňovať. Dobrovoľnú činnosť vidí ako prostriedok, ktorý jej v tom môže pomôcť. Po osobnej stránke jej umožní nájsť nový rozmer, pomôže jej rozvíjať sa. Zároveň i ona môže byť tou, ktorá v tomto bude napomáhať mladším. V oblasti sociálnej má príležitosť budovať a rozvíjať vzťahy, poskytovať svoj čas a talenty druhým. Rada by sa začala zúčastňovať školení, ktoré jej eRko ponúka. Prejavila záujem, že v budúcnosti by rada viedla svoje spoločenstvo. S nadobudnutými skúsenosťami by chcela organizovať akcie, už nie ako pomocná dobrovoľníčka, ale ako vedúca, ktorá je zodpovedná za celý priebeh.

Kazuistika č. 2

1. Osobné údaje

Meno: Miroslava

Vek: 27

Vzdelanie: vysokoškolské II. stupeň, predškolská a elementárna pedagogika

2. Dôvody pre vykonávanie dobrovoľníctva

Miroslava so svojou dobrovoľníckou činnosťou začala ako 15 ročná. Dovtedy bola členkou združenia. Po nečakanom odchode vedúcej detského spoločenstva, organizácia, vodcovstvo a zodpovednosť boli vložené do rúk vtedy ešte mladej, no podľa mnohých nádejnej a vhodnej adeptky. K dobrovoľníctvu sa Miroslava dostala náhle, ako uvádza najskôr to bola pre ňu činnosť, ktorú musela robiť, brala ju ako povinnosť. Postupom času, však nachádzala v dobrovoľníckej činnosti zmysel, tešila sa z toho, že môže byť oporou, priateľkou a vedúcou detí. Uvedomila si, že je dôležité aby deti v meste, kde i ona vyrastala, boli vedené k viere. Združenie túto možnosť ponúkalo. Avšak nielen to, aj hry a aktivity pre deti, ktoré ich rozvíjali, učili novým schopnostiam a spolupráci. Vykonávaná činnosť počas štúdia na strednej škole Miroslavu natoľko oslovila, že jej výber vysokej školy sa uberal humanitným smerom. Práca s deťmi, vedenie a organizácia činností ju veľmi nadchli. V súčasnosti hovorí, že si nevie predstaviť inú prácu, povolanie, ktoré by mohla vykonávať.

Aktívne sa venovala deťom, pravidelne s nimi nacvičovala piesne na svätú omšu, viedla ich k modlitbe. Zúčastňovala sa s deťmi akcií Misijná púť detí, Sviečka za nenarodené deti, Deň počatého dieťaťa, Vypni telku, zapni seba. V lete pravidelne organizovala letné tábory. Kreativite a nápadom nechala dvere otvorené. Vo farnosti zaviedla tzv. Kvetné soboty, na ktorých sa eRko spájalo s občianskym združením ZKSM (Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže) a vytvárala evanjelizačný program, doobeda bol venovaný deťom, poobede starším, resp. birmovancom. Od roku 2004 pripravovala birmovancov na prijatie sviatosti, ktorá sa vo farnosti vysluhovala každé 2 roky. Viedla s nimi stretnutia, pomáhala pri duchovných obnovách, tzv. kurzoch Filip. V roku 2006 absolvovala kurz dramatiky, osvojené zručnosti využívala v pracovnej ale i dobrovoľnej sfére. Od roku 2007 v období fašiangov organizovala plesy pre rodiny s deťmi. Vymýšľala pestrý a najmä zábavný program. Okrem aktívnej účasti a práci v eRku bola členkou mládežníckeho speváckeho zboru. Uvedomovala si, že ak chce druhým dávať a posúvať ich ďalej, potrebuje aj ona osobnostne, duchovne a organizačne porásť. Rozhodla sa vstúpiť do spoločenstva, ktoré jej tento nový rozmer poskytovalo. V spoločenstve bola členkou vodcovského tímu, ktorého náplňou bola služba a evanjelizácia. Pomáhala pri evanjelizačných akciách s názvom TOUCH. Viedla

workshopy s umeleckou tematikou, na ktorom nacvičovala divadlá. Značný rozvoj schopností a zručností v spevackej oblasti jej zabezpečila základná umelecká škola, navštevovala ju od roku 2008. Avšak popri dobrovoľníctve v iných združeniach, eRko zostávalo jej hlavným, domovským združením, ktorému sa naplno odovzdala. V priemere za týždeň venuje dobrovoľníctvu 5-6 hodín. V minulosti to bolo aj vo väčšom rozsahu. Voľné víkendy venuje športovým činnostiam s deťmi, výletom do prírody, či volejbalu medzi jednotlivými oblastnými centrami.

3. Osvojenie a zdokonalenie sociálnych kompetencií prostredníctvom dobrovoľnej činnosti

Pri práci s deťmi sú niektoré vlastnosti veľmi dôležité, dalo by sa povedať až nevyhnutné. Ide o trpezlivosť, nápaditosť, zmysel pre humor a empatiu. Pri realizácii stretnutí sa Miroslava naučila úplnej otvorenosti na rozličné nápady, aby zaujala deti, zdokonalila sa v hre na gitaru. Naučila sa adekvátne komunikovať s inými občianskymi združeniami a osobami, ktoré boli na vyšších postoch, aby obhájila a zachránila priestory, v ktorých sa s deťmi stretávali. Oslovovala potenciálnych sponzorov. Vďaka dobrovoľnej činnosti a všetkým pozitívnym i negatívnym situáciám, ktoré vznikli pri riešení problémov, bola schopná sa im postaviť i v osobnom a pracovnom živote.

4. Ako vidí dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo pre ňu znamená prácu, ktorou môže obohatiť svoje okolie, prispieť niečím novým. Ozvláštniť a spríjemniť čas ľuďom, ktorých sa priamo, či nepriamo vykonávaná činnosť dotýka. Pomáhať, slúžiť ľuďom, využiť na to svoje talenty a dary, ponúknuť svoje vedomosti, skúsenosti. Miroslava si uvedomuje fakt, že dobrovoľníctvo vplýva na jej osobný rast, že jej pomáha v napredovaní, zdokonaľovaní. Ako osoba sa môže vyvíjať, a to aj vďaka spätnej väzbe na svoju činnosť. Pri práci s ľuďmi sa trénuje vo vytrvalosti, trpezlivosti, komunikácii, má možnosť spoznávať množstvo ľudí, a tak budovať nové priateľstvá.

5. Vízia svojej dobrovoľnej činnosti

Miroslava by sa naďalej chcela venovať práci s deťmi. Je to jej forma aktívneho oddychu a zároveň čerpanie nových síl. Vidí fakt, že nie navždy sa dá venovať dobrovoľníctvu na takej úrovni, ako bola zvyknutá. Osobný život a zmeny týkajúce sa tejto oblasti sú prirodzenou súčasťou života. Spomedzi členov spoločenstva si postupne

nachádza možného nástupcu, ktorý by bol schopný ju v budúcnosti nahradiť. S dobrovoľníctvom chce pokračovať i naďalej. Rozdávať a prijímať radosť, lásku, priateľstvo sú pocitom na nezaplatenie.

Analýza prípadových štúdií

Keď porovnáme odpovede dobrovoľníčok, z prvej i druhej kategórie, ktorých činnosť sme objasnili v kazuistikách, zistíme, že sa zhodujú v niekoľkých oblastiach. Obe začínali s dobrovoľnou činnosťou, po osobných pozitívnych skúsenostiach, v pomerne mladom veku (v 15. roku). Prostredníctvom dobrovoľníctva chcú pomáhať a slúžiť druhým. Vo vykonávanej činnosti vidia zmysel, radosť a vnútorné naplnenie.

Vďaka dobrovoľníctvu si mohli osvojiť a rozvíjať viaceré zručnosti, schopnosti, ale najmä sociálne kompetencie, napríklad kreativitu, empatiu, asertivitu. V komunikácii si osvojili nové techniky a spôsoby, ako vystupovať na verejnosti, pred rodičmi aj deťmi. Taktiež spôsob vedenia rozhovoru, v ktorom je dôležité ponechať dostatok priestoru pre názor svojho partnera, ale diskusiu obohatiť aj svojím postojom.

Pri vzniknutom probléme majú schopnosť rýchlejšieho a efektívnejšieho riešenia, sú flexibilné, nápadité. Dobrovoľníčky môžu osobnostne napredovať, rozvíjať sa a rozdávať najmä to, čo samé dostali, lásku, radosť a prijatie od druhých.

3.8 Závery a odporúčania pre prax

V závere nášho prieskumu poskytujeme vyhodnotenia, čo sa nám podarilo zistiť počas interview s dobrovoľníkmi občianskeho združenia eRko. Prostredníctvom analýzy sme 12 otázok spojili do 4 oblastí, v každej sme priblížili názory a skúsenosti dobrovoľníkov, ktorých sme rozdelili na 2 kategórie podľa veku.

Mladší dobrovoľníci vo veku 14 -18 rokov vidia v dobrovoľnej činnosti zmysel, majú pozitívne skúsenosti, túžia byť pre druhých potrební. Sú v období dospievania, hľadajú istoty, priateľov. Najmä osvojenie komunikácie a jej zdokonaľovanie patrili medzi najviac rozvíjané sociálne kompetencie dobrovoľníkov prvej kategórie, potom nasledovala schopnosť spolupracovať s druhými.

Dobrovoľníci druhej kategórie, majúci za sebou niekoľko skúseností, štúdium vysokej školy, jej ukončenie, nástup do pracovného sektoru. Nevyjadrili dôležitosť a

potrebu len jednej konkrétnej kompetencie. Zmysel videli vo všetkých, riešenie konfliktov bolo uvádzané ako potrebné pre rast a rozvoj, predchádzanie stagnácii.

V konečnom dôsledku, zvolené sociálne kompetencie kráčajú ruka v ruke. Bez komunikácie nie je možná spolupráca ani riešenie problémov. Keby nevznikli problémy, neprecvičili by sme sa v zjednotení a spolupráci, ktoré zakúšame v spoločenstve. Prieskum potvrdil, že zvolené sociálne kompetencie i ďalšie, ako empatia či asertivita sú pre život dobrovoľníka potrebné. V niektorých prípadoch je ťažšie určiť, ktorá je dôležitejšia či potrebnejšia, pretože sú navzájom poprepájané. Každý sme jedinečný, nedá sa presne určiť, nakoľko máme zvládnuté schopnosti a zručnosti. Môžeme však porovnať, že osobné skúsenosti a vek vplývajú na mieru osvojenia jednotlivých sociálnych kompetencií.

Keď sme si zadali čiastkové ciele, pýtali sme sa, ktoré sociálne kompetencie by si dobrovoľník nemal možnosť osvojiť, keby sa nevenoval dobrovoľníctvu. Podľa odpovedí respondentov môžeme tvrdiť, že dobrovoľníctvo im pomohlo rozvinúť najmä empatiu, komunikáciu, akceptáciu, prispôsobenie, spoluprácu, prosociálnosť a dochvilnosť.

Druhým čiastkovým cieľom bolo zistiť zmeny, ktoré by pozitívne ovplyvnili činnosť spoločenstva. Pri otázke, čo by bolo vhodné zmeniť, aby dobrovoľníctvo v eRku napredovalo a posúvalo sa, respondenti navrhli niekoľko možností:

- efektívnejšie využívanie času na prípravu stretnutí, táborov, vyvinúť väčšiu spoluprácu s inými združeniami,
- zabezpečenie dostatočnej informovanosti o činnosti eRka prostredníctvom oznamov v kostole, osobných rozhovorov, plagátov motivovať deti a povzbudiť rodičov, aby neváhali svoje dieťa priviesť na stretnutie,
- pri veľkom počte detí a dostatočnom množstve dobrovoľníkov, by bolo vhodné urobiť dve skupiny. Dobrovoľníci by sa mohli zamerať a lepšie pripravovať na stretnutia, aby boli prínosom pre každého,
- mladých, začínajúcich dobrovoľníkov povzbudzovať k aktívnej účasti, predstrieť im možnosť vzdelávania na kurzoch, ktoré poskytuje združenie a motivovať ich k účasti,
- nevyčleňovať žiadne dieťa, prijímať všetky i zo sociálne slabších rodín, viesť k rovnocennosti, dôstojnosti, priateľstvu a láske,
- predchádzať situáciám, ktoré riešia problémy poza chrbát. Viesť už mladých dobrovoľníkov k čestnosti, úprimnosti a adekvátnej komunikácii.

ZÁVER

Vo voľnom čase máme na výber, či sa budeme vzdelávať, venovať sa hre na hudobný nástroj, cestovať alebo športovať. Jednoducho venovať sa tomu, čo nás baví a vnútorne naplňuje. Nejednen človek, ktorý sa rozhodol svoj voľný čas obetovať druhým, hovorí, že je spokojný a šťastný. Odosobní sa od svojho života, často od svojich problémov a naplno sa venuje ľuďom, ktorí jeho pomoc potrebujú a čakajú. Je to dobrovoľníctvo. Alternatíva, pre ktorú sa môžeme rozhodnúť i my.

Dobrovoľníctvo predstavuje širokú paletu možností. Kto má záujem a túžbu pomáhať, môže si vybrať z rôznych oblastí. Humanitne zameraných na pomoc starým, chorým, postihnutým ľuďom. Taktiež pomoc krajine, prírode, kultúrnemu dedičstvu či zvieratám.

Naša bakalárska práca sa zamerala na dobrovoľníctvo venujúce sa rozvoju detí. Priblížili sme vám občianske združenia eRko, ktoré funguje na Slovensku viac ako 20 rokov. Poukázali sme na dôležitosť rozvoja a napredovania osobnosti prostredníctvom sociálnych kompetencií.

Hlavným cieľom bolo priniesť informácie o dobrovoľníctve a občianskom združení. Ponúknuť vám historický pohľad na dobrovoľnú činnosť, jej vývoj a súčasný stav. Spomenuli sme dôležitosť motivácie dobrovoľníkov. Na to sme nadviazali informáciami o sociálnych kompetenciách a potrebe venovať im pozornosť v občianskom združení, rozvíjať ich u dobrovoľníkov, pôsobiacich v eRku. Prieskumom sme zisťovali, do akej miery dobrovoľná činnosť ovplyvňuje rozvoj sociálnych kompetencií dobrovoľníkov. V závere sme poskytli údaje, ktoré hovoria o dobrovoľníctve ako o pomocnom a rozvíjajúcom činiteli v živote dobrovoľníkov, lebo vďaka nemu sa osobnostne posunuli a zdokonalili v komunikácii, spolupráci i riešení konfliktov.

Veríme, že prieskum a spracované výsledky by mohli povzbudiť a motivovať dobrovoľníkov eRka k efektívnej činnosti a priebehu stretnutí.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BAKOŠOVÁ, Z. 2005. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava : Stimul, 2005, 220 s. ISBN 80-89236-00-6.
- BARÁT, J. a kol. 2000. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2000. 307 s. ISBN 80-968095-3-9.
- BELZ, H. SIEGRIST, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. 396 s. ISBN 80-7178-479-6.
- BENČO, J. 2005. *Sociálne služby a neziskové organizácie*. Prievidza: ALFA Print, 2005. 160 s. ISBN 80-969227-1-8.
- BROZMANOVÁ - GREGOROVÁ, A. 2008. Dobrovoľníctvo ako prostriedok rozvoja mladého človeka. In *ZoomM*. ISSN 1336-4340, 2008, roč. 6, č. 4, s. 11-13
- BROZMANOVÁ - GREGOROVÁ, A. 2009. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. [online] Bratislava: Panet, 2009. 69 s. [citované 2012-04-08]. Dostupné na internete: http://dobrovolnictvo.sk/subory/PDCS_Analyza_dobrovolnictva_SK.pdf
- ČECH, J. 2008. *Sociálna psychológia pre učiteľov*. Praha: Univerzita Jana Amosa Komenského, 2008. 292 s. ISBN 978-80-86723-59-4.
- DOBROVOLNÍCTVO - Zborník z medzinárodnej konferencie. 2011. [online] Rada mládeže Trnavského kraj, 2011. 64 s. [citované 2012-04-08]. Dostupné na internete: http://www.rmtk.sk/word/wp-content/uploads/2011/11/zbornik_dobrovolnictvo.pdf ISBN 978-80-970635-8-0.
- DOBROVOLNÍCTVO VO SVETLE VÝSKUMU. 2002. *Tretí sektor a dobrovoľníctvo*. Bratislava: SPACE – Centrum pre analýzu sociálnej politiky, 2002. 69 s. ISBN 80-88991-16-1.
- DUDEKOVÁ, G. 1998. *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava: SPACE, 1998. 102 s. ISBN 80-967403-8-5.
- FRIČ, P. POSPÍŠILOVÁ T. a kol. 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v České společnosti na začátku 21. století*. Praha: AGNES v spolupráci s HESTIA, 2010. 257 s. ISBN 978-80-903696-8-9.

- FUDALY, P. LENČO, P. 2008. *Neformálne vzdelávanie detí a mládeže*. [online] Bratislava: Iuventa. (Publikácia vychádzajúca z diplomovej práce). [citované 2012-04-08]. Dostupné na: http://www.iuventa.sk/files/documents/7_vyskummladeze/prieskumy/publikacia_fudaly_lenco.pdf
- HUPKOVÁ, M. 2006. *Profesijná sebareflexia učiteľov*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška. 2006. 204 s. ISBN 80-8094-028-2.
- KAČUROVÁ, I. a kol. 2011. *Stretnoblok*. Bratislava: eRko - HKSD. 2011. 59 s.
- KOLLÁRIK, T. 1993. *Sociálna psychológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1993. 194 s. ISBN 80-08-01828-3.
- KOLLÁRIK, T. a kol. 2008. *Sociálna psychológia*. Bratislava: Univerzita Komenského vo Vydavateľstve UK, 2008. 548 s. ISBN 978-80-223-2479-3.
- MAJDÚCHOVÁ, H. 2009. *Neziskové organizácie*. Bratislava: Sprint dva, 2009. 176 s. ISBN 978-80-89393-12-1.
- MARČEK, E. 2008. *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti – OSF, 2008. 107 s. ISBN 978-80-969271-6-6.
- MCCURLEY, S. LYNCH R. 2000. *Manažment dobrovoľníkov*. Bratislava: SAIA-SCTS, 2000. 119 s. ISBN 80-88928-42-7.
- MRÁČKOVÁ, A. 2009. *Manažment dobrovoľníkov*. Bratislava: Liga za duševné zdravie . 2009. 43 s. ISBN 978 – 80 – 970123 – 3 – 5.
- MYDLÍKOVÁ, E. a kol. 2002. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom“*. Bratislava: Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov, 2002. 55 s. ISBN 80-968713-0-7.
- NAKONEČNÝ, M. 2009. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- ODLEROVÁ, A. 2012. *Práca s dobrovoľníkmi v organizácii*. [online]. Bratislava, 2012 [citované 2012-03-11]. Dostupné na internete: <http://mladez.sk/2012/02/08/praca-s-dobrovolnikmi-v-organizacii/>
- RADKOVÁ, L. 2005. *Sociálna práca v treťom sektore*. Bratislava SAP- Slovak Academic Press, 2005. 70 s. ISBN 80-89104-30-4.
- SÚSTAVA KOMPETENCIÍ PRACOVNÍKOV S MLÁDEŽOU. 2009. [online] *Podporný dokument pre osobnostný a profesionálny rozvoj ľudí pracujúcich s mládežou*. Bratislava: občianske združenie PERSONA, 2009. 32 s. [citované 2012-03-24]. Dostupné na internete: http://www.ozpersona.sk/doc/sustava_kompetencii.pdf

TOŠNER, J, SOZANSKÁ, O. 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizáciach*. Praha: Portál, s.r.o., 2002. 152 s. ISBN 80-7178-514-8.

URBANÍKOVÁ, I. a kol. 2005. *Dimenzie dobrovoľníka cesta k sebe a k iným*. Bratislava: eRko – HKSD. 2005. 62 s. ISBN 80-88710-16-2.

VÝROST, J. a kol. 2008. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008. 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

ZELOVÁ, A. ALBERT, A. 2002. *Manažérstvo kvality na vysokých školách*. [online] Košice: TU KIP 2002, 71-86 s. [citované 2012-03-24]. Dostupné na internete: http://web.tuke.sk/kip/download/rozhovor_dotaznik.pdf

ZVESTUJEME DOBRÚ NOVINU. 2011. *Príručka pre zodpovedné osoby*. [online]. Bratislava: eRko. 2011. 54 s. [citované 2012-04-07]. Dostupné na internete: http://www.dobranovina.sk/wp-content/DN17/prirucka_pre_ZO.pdf

Nariadenie vlády 361/2006 Z.z. *ustanovujú sa podrobnosti o požiadavkách na zotavovacie podujatia a požiadavky na použitie epidemiologicky rizikových potravín na zotavovacích podujatiach*

Stanovy. Bratislava: eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, 2009. 4 s.

Zákon č. 126/2006 Z.z. *o verejnom zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov*

Zákon č. 282/2008 Z.z. *o podpore práce s mládežou*

Zákon č. 406/2011 Z.z. *o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov*

Zákon č. 83/1990 Zb. *o združovaní občanov*

eRko – info o eRku. [online]. Bratislava, 2011 [citované 2012-02-03]. Dostupné na internete: <http://www.erko.sk/o-erku/info-o-erku/>

eRko – komisie. [online]. Bratislava, 2011 [citované 2012-02-26]. Dostupné na internete: <http://www.erko.sk/o-erku/komisie/>

eRko – vzdelávanie. [online]. Bratislava, 2011 [citované 2012-04-07]. Dostupné na internete: <http://www.erko.sk/vzdelavanie/>

eRko – aktivity [online]. Bratislava, 2011 [citované 2012-04-07]. Dostupné na internete: <http://www.erko.sk/aktivity/>

eRko – publikácie [online]. Bratislava, 2011 [citované 2012-04-07]. Dostupné na internete: <http://www.erko.sk/publikacie/>

PRÍLOHA – INTERVIEW S DOBROVOĽNÍKOM

Pohlavie:

Vek:

Ukončené vzdelanie:

1. Čo pre Vás dobrovoľníctvo znamená?
2. Ako dlho sa mu venujete?
3. Čo bolo hlavným motivačným činiteľom pre prácu v dobrovoľníckej organizácii?
4. Ako sa osobnostne rozvíjate, vidíte na sebe zmeny za posledné obdobie?
5. Ktoré schopnosti a zručnosti ste si prostredníctvom dobrovoľníckej činnosti osvojili?
6. Je komunikácia vo vašom spoločenstve, medzi deťmi, dobrovoľníkmi na dobrej úrovni?
7. Dokážete s dobrovoľníkmi, deťmi efektívne spolupracovať?
8. Keď nastane problém alebo konflikt, viete ho vyriešiť?
9. Postrehli ste i iné kompetencie dobrovoľníkov, kedy vidia potreby iných, sú empatickí, majú schopnosť akceptácie, vedia si presadiť svoje názory, práva...?
10. Čo by ste prípadne v spoločenstve, v ktorom sa angažujete zmenili?
11. Vidíte potrebu, rozvíjať sociálne kompetencie v spoločenstve?
12. Ako sa ich snažíte rozvíjať u detí?